

CĒSU NOVADA ESOŠĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

2022

SATURS

SAĪSINĀJUMI	3
ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE	4
Ievads	5
Izstrādes metodika	6
Ilgtspējīga pārvaldība	7
Pašģenerējoša sabiedrība	10
Uzņēmējdarbība un lauksaimniecība	11
Dabas vide un klimata pārmaiņas	15
Kultūrvide un tūrisms	19
Izglītības vide un pieejamība	22
Sociālā vide	25
Sabiedrības veselība	27
Satiksme un mobilitāte	29
SVID ANALĪZE	31
ESOŠĀS SITUĀCIJAS KOPSAVILKUMS	39

SAĪSINĀJUMI

- AAA** - Aizsargājamo ainavu apvidus
- AP** - Attīstības programma
- AS** - Akciju sabiedrība
- EE** - Igaunija
- ES** - Eiropas Savienība
- GMI** - Garantētais minimālais ienākums
- GRT** - Garīga rakstura traucējumi
- FT** - Funkcionāli traucējumi
- IKT** - Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas
- IT** - Informāciju tehnoloģijas
- IP** - Ilgtermiņa prioritāte
- IIN** - Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
- LIAA** - Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
- LIZ** - lauksaimniecībā izmantojamās zemes
- LPKS** - Lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība
- NĪN** - Nekustamā īpašuma nodoklis
- NVA** - Nodarbinātības valsts aģentūra
- NVO** - Nevalstiskā organizācija
- RV** - Rīcības virziens
- SIA** - Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
- SM** - Stratēģiskais mērķis
- SMU** - Skolēnu mācību uzņēmums
- VRI** - Vides risinājumu institūts
- VTP** - Vidēja termiņa prioritāte

ESOŠĀS SITUĀCIJAS ANALĪZE

IEVADS

Cēsu novads novads kā jauna administratīvā teritorija izveidota 2021. gada 1. jūlijā, tajā apvienoti 7 novadi – Amatas, Jaunpiebalgas, Līgatnes, Pārgaujas, Priekuļu, Vecpiebalgas un kādreizējais Cēsu novads, kurā ietilpst Cēsu pilsēta un Vaives pagasts.

Cēsu novada pašreizējās situācijas raksturojums sagatavots kā informatīvs materiāls, kas paredzēts teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādei.

Raksturojums izmantots:

- ♦ Cēsu novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2036. gadam sagatavošanā,
- ♦ Cēsu novada attīstības programmas 2022.-2028.gadam sagatavošanā.

Pašvaldība pēc saviem ieskatiem var aktualizēt Pašreizējās situācijas raksturojumu pēc nepieciešamības; tas var tik izmantots arī citiem novada teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem.

Dokuments kodolīgi raksturo teritorijas attīstības tendences, problēmas un resursus. Pašreizējās situācijas raksturojuma sagatavošanā izmantoti statistikas dati, sagatavojot to analīzi un tendenču raksturojumu.

Nozīmīgs aktuālās informācijas avots ir pašvaldības mājaslapa: www.cesis.lv, kurā pieejama aktuālākā informācija par Cēsu novadu, kā arī saglabātas kādreizējo novadu, pašreizējo pagastu apvienību pārvalžu mājaslapas: amata.lv, jaunpiebalga.lv, ligatne.lv, pargauja.lv, priekuli.lv un vecpiebalga.lv.

Esošās situācijas raksturojums balstīts uz kādreizējo novadu, kas šobrīd apvienoti jaunajā Cēsu novadā, attīstības plānošanas dokumentu izpēti, pašvaldības gada pārskatu analīzi un tematiskajās darba grupās veikto nozaru analīzi. , Kā viens no būtiskiem esošās situācijas raksturojošiem elementiem katrā tēmā ir stipro un vājo pušu, kā arī iespēju un draudu analīze (SVID), kas ir sagatavota atsevišķi šī dokumenta 2.nodaļā.

IZSTRĀDES METODIKA

Cēsu novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas 2022.-2036.gadam un Cēsu novada Attīstības programmas 2022.-2028.gadam izstrādes gaitā tika izveidota darba grupa no visu līdzšinējo novadu pārstāvjiem, tādējādi nodrošinot aktīvu līdzdalību, informācijas pēctecību un visas teritorijas interešu pārstāvību dokumentu izstrādes procesos. Darba grupa kopīgi strādāja, lai nodefinētu piedāvājumu dokumentos definētajai vizijai, stratēģiskajiem mērķiem, ilgtermiņa un vidēja termiņa prioritātēm.

Dokumentu izstrādes gaitā sabiedrība iesaistīta vairākās aktivitātēs:

- ◆ Organizēts diskusiju cikls ar iedzīvotājiem (kopienas, skolēni, nozaru entuziasti u.c.) un nozaru ekspertiem;
- ◆ Veikts darbs ar nozaru ekspertiem pie esošās situācijas

apzināšanas, iespēju un rīcību kartēšanas;

- ◆ Organizēta stratēģijas sabiedriskā apspriešana.

Dokumentu izstrādes darba grupa veica aktīvu sagatavošanās darbu pie dokumentu esošās situācijas analīzes līdzšinējo novadu griezumā, apkopojot pieejamo informāciju par novadu līdzšinējo situāciju. Tika konstatēts, ka līdz šim novadu izstrādātās esošās situācijas analīzes kopumā bijušas līdzīgas apskatīto tēmu loka ziņā (sk. tabulu Nr.1), taču krasi atšķirīgs bijis saturs katras tēmas ietvaros. Savukārt tādas novadam būtiskas tēmas, kā digitalizācija, uzņēmējdarbība - inovācijām labvēlīga vide un infrastruktūra, e-izglītības attīstība, dalīšanās ekonomika neparādās līdzšinējos attīstības dokumentos.

Tabula Nr.1. Attīstības dokumentu esošās situācijas analīzēs sastopamo tēmu apkopojums līdzšinējo novadu griezumā.

	AMATAS NOVADS	CĒSU NOVADS	JAUNPIEBALGAS NOVADS	LĪGATNES NOVADS	PĀRGAUJAS NOVADS	PRIEKUĻU NOVADS	VECIPIEBALGAS NOVADS
IEDZĪVOTĀJI UN APDZĪVOJUMS	X	X	X	X	X (kā apakštēma)	X	X
PĀRVALDĪBA UN PAKALPOJUM	X	X	X	X	X	X	X
DABAS RESURSI	X	X	X	X	X	X	X
TEHNISKĀ INFRASTRUKTŪRA	X	X	X	X		X	X
EKONOMIKA	X	X	X	X	X	X	X
TŪRISMS	X	X	X	X	X	X	X
IZGLĪTĪBAS IESPĒJAS	X (kā apakštēma)	X	X	X	X (kā apakštēma)	X	X
UZŅĒMĒJDARBĪBA UN NODARBINĀTĪBA		X	X	X (kā apakštēma)	X (kā apakštēma)	X	X (kā apakštēma)
SOCIĀLĀ VIDE	X (kā apakštēma)	X	X	X	X (kā apakštēma)	X	X
MĀJOKLIS		X	X (kā apakštēma)				X (kā apakštēma)
KULTŪRVIDE	X (kā apakštēma)	X	X (kā apakštēma, vēsturiskais mantojums)	X	X (kā apakštēma)	X (kā apakštēma)	X
SABIEDRISKĀ DROŠĪBA UN KĀRTĪBA	X (kā apakštēma)	X	X (kā apakštēma)				X (kā apakštēma)
SPORTA UN AKTĪVĀS ATPŪTAS IESPĒJAS		X		X	X (kā apakštēma)		X
KLIMATS	X (kā apakštēma)		X		X (kā apakštēma)		X (kā apakštēma)

RELJEFS	X (kā apakštēma)		X		X (kā apakštēma)	X (kā apakštēma)	X (kā apakštēma)
SABIEDRĪBAS INFORMĒŠANA	X						
PAŠVALDĪBA UN SABIEDRĪBA	X	X	X	X	X	X	X
RISKA FAKTORI NOVADĀ					X		
ĢEOGRĀFISKAIS NOVIETOJUMS, NOVADA ADMINISTRATĪVAIS IEDALĪJUMS, IDENTITĀTE						X	X
VIDES STĀVOKLIS			X (kā apakštēma)			X	X
NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA RAKSTUROJUMS						X (kā apakštēma)	X

Esošās situācijas un dokumentu analīzes rezultātā, tikai izveidots tēmu saraksts, kurš tālāk kalpoja par pamatu informācijas apkopošanai, kā arī darbam ar stratēģisko daļu. Balstoties uz šīm tēmām arī tika izveidots diskusiju cikls, kurš sastāvēja no 12 tematiskām darba grupām, kas aptvēra tādas tēmas un iesaistītos speciālistus kā:

- ♦ Kultūrvide – Anda Laķe
- ♦ Satiksme un mobilitāte – Viesturs Krūmiņliepa
- ♦ Pašģenerējoša sabiedrība – Āris Ādleris
- ♦ Ilgtspējīga pārvaldība – Mārtiņš Daugulis
- ♦ Lauksaimniecība un lauku attīstība – Dace Kalniņa
- ♦ Sabiedrības veselība – Toms Pūlmais
- ♦ Tūrisms – Andris Klepers
- ♦ Iekļaujoša sabiedrība – Liesma Ose

- ♦ Klimatkrīze un zaļais kurss – Jānis Brizga
- ♦ Dabas vide un resursi – Ilze Urtāne
- ♦ Izglītība – Edgars Plētiens
- ♦ Uzņēmējdarbība un inovācijas – Agnese Šķēle

Darba grupās piedalījās aptuveni 200 dalībnieki, kas sniedza savu redzējumu par novada turpmāko attīstību. Visplašākā dalībnieku pārstāvēniecība jeb līdzdalība bija jautājumos par uzņēmējdarbību, izglītību un kultūru.

Katras darba grupas iesākuma dalībnieki uzklusēja jomas ekspertu redzējumu un datu apkopojumu par esošo situāciju un nozares izaicinājumiem, un, pēcāk, sniedza situācijas novērtējumu gan tagadnes, gan nākotnes redzējumā, tādējādi pašvaldībai gūstot būtisku informāciju par šī brīža situāciju novadā, t.sk., pagastos, galvenajiem nozares izaicinājumiem un turpmākajiem rīcības virzieniem, lai uzlabotu kopējo situāciju novada teritorijā.

ILGTSPĒJĪGA PĀRVALDĪBA

Pašvaldība misija ir radīt tādu dzīves vidi Cēsu novadā, lai ikviens iedzīvotājs justos lokālpiederīgs un ikvienam iedzīvotājam tiktu nodrošinātas iespējas sevi pilnveidot, tiekties pēc jaunām zināšanām un prasmēm. Tieši iedzīvotājs ir tas, kas veido kopējā novada labklājību, iedzīvotājam sasniedzot augstu labjūtu, uzlabojas viņa darba produktivitāte, vēlme iesaistīties dažādos sabiedriskos procesos un uzlabojas saskarsme ar apkārtējiem.

PĀRVALDĪBAS STRUKTŪRA

Cēsu novada pašvaldības ilgtermiņa nākotnes redzējums balstās pašvaldības pārvaldes attīstībā, kas strādā sabiedrības labā, nodrošinot aizvien kvalitatīvāku pašvaldības pienākumu izpildi.

Pēc teritoriālās reformas Cēsu novada domes sastāvs noteikts

atbilstoši teritorijas iedzīvotāju skaitam (<60 000 iedz.), ievēlēti 19 domes deputāti. No deputātu vidus ievēlēts domes priekšsēdētājs un divi priekšsēdētāja vietnieki. Līdz ar jaunā novada izveidi, lai Cēsu dome veiktu tās pienākumus un izskatītu aktuālos jautājumus, izveidotas četras domes komitejas, kurās norisinās aktuālo jautājumu un lēmumprojektu izskatīšana:

- ♦ Finanšu komiteja;
- ♦ Izglītības, kultūras un sporta komiteja;
- ♦ Uzņēmējdarbības un attīstības komiteja;
- ♦ Sociālo un veselības jautājumu komiteja.

Papildus tam, šobrīd novadā darbojas 25 komisijas, kas līdz ar 2021.gadu tika pārskatītas, un to darbība tiks pārstrukturēta, lai

veicinātu efektīvāku pienākumu izpildi un lēmumu pieņemšanu.

IEŅĒMUMI, IZDEVUMI

Budžets ir pašvaldības finansiālās darbības pamatdokuments un finanšu instruments, ar kuru tā nodrošina savu autonomo funkciju izpildi, kā arī veic ekonomisko, sociālo un vides vajadzību sabalansēšanu ar pašvaldības finansiālajām iespējām.

Cēsu novada pašvaldības galvenie ieņēmumi veidojas no iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) un nekustamā īpašuma nodokļa (NĪN), kā arī ieņēmumus veido dažādas nodevas, soda naudas un ieņēmumi no pašvaldības īpašumu pārdošanas. Papildus pamatbudžetam ieņēmumus veido maksas pakalpojumi un transfertu ieņēmumi, ko galvenokārt veido valsts budžeta mērķdotācijas, pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda dotācijas, kā arī pašvaldību savstarpējie norēķini par izglītību.

Ņemot vērā 12 gadu statistisko vērtējumu kā vienotai novada teritorijai, ieņēmumi ir auguši līdz ar iedzīvotāju dzīves labklājības pieaugumu visās teritorijās, un norisinājusies ekonomikas atveseļošanās kopš 2008.gada ekonomiskās krīzes. Pašvaldības 2020. gada kopējais budžets sasniedza 69 551 000 EUR, savukārt 2021.gada pamatbudžeta apjoms uz 31. augustu – 44 737 000 EUR, izdevumu apjoms 45 039 434 EUR (Finanšu ministrijas dati).

Turpretim pašvaldības izdevumu struktūra veidota tā, lai nodrošinātu visu struktūrvienību nepārtrauktu un kvalitatīvu darbību, finansētu dažādu nozaru projektus, sāktu jaunas aktivitātes, kā arī veiktu regulārās aizņēmumu pamatsummas atmaksas un aizņēmumu apkalpošanas un procentu izmaksas. Cēsu novada kopējā budžetā ik gadu lielāko izdevumu daļu veido izglītības funkcijas nodrošināšana pašvaldības teritorijā, teritorijas un mājokļu apsaimniekošana un teritorijas labiekārtošanas izdevumi, kas ietver arī pašvaldības autoceļu tīkla uzturēšanas izmaksas.

UZ KLIENTU ORIENTĒTA PAŠVALDĪBA – PAKALPOJUMU NODROŠINĀŠANA

Pašvaldības darbībā svarīgākais ir iedzīvotājs un klients, viņu apmierinātība ar saņemtajiem pakalpojumiem un atgriezeniskās saites veidošana starp abām pusēm. Šobrīd pašvaldībā strādā astoņi vienotie pašvaldības un valsts klientu apkalpošanas centri, kas sniedz iespēju vienā vietā saņemt gan valsts, gan pašvaldības sniegtos pakalpojumus.

Šobrīd Cēsu novada pašvaldībai izstrādāts vienots e-pakalpojumu portāls (epakalpojumi.cesis.lv), kurā iespējams saņemt pieprasītākos pašvaldības pakalpojumus jebkurā diennakts laikā no jebkuras atrašanās vietas, autorizējoties ar Latvija.lv autentifikāciju (internetbanku, e-parakstu vai eID). Šobrīd pieejamas 7 pakalpojumu sadaļas: Būvniecība, Izglītība, Māja un zeme, Pasākumi, Sociālais atbalsts, Uzņēmējdarbība un Vispārīgi, kas patlaban nodrošina 37 pakalpojumu ieguves iespējas. Pakalpojuma saņemšanai nepieciešams vien izpildīt vienkāršotu veidlapas tipa iesnieguma formu tīmekļa vietnē, kas automātiski tiek nosūtīta pašvaldībai. E-pakalpojumu pakāpeniska attīstība ir viena no novada prioritātēm, un to pilnveide tiks turpināta arī jaunā novada kontekstā. Papildus e-pakalpojumiem tiek izmantots chatbots jeb sarunu robots/virtuālais asistents "Vendis", kas atbild uz iedzīvotāju interesējošiem jautājumiem.

Šobrīd "Vendis" darbojas kā Cēsu tūrisma informācijas centra virtuālais "darbinieks", tomēr tiek saskatīts potenciāls tā attīstībai un ieviešanai arī pārējo pašvaldības pakalpojumu sniegšanā.

Šādas platformas sniedz pieejamākus pakalpojumus iedzīvotājiem, ātrāku jautājumu izskatīšanu, kā arī atvieglo pašvaldības speciālistu ikdienas darbu. Pašvaldības mērķis ir sniegt pēc iespējas vienkāršāku pakalpojumu saņemšanu un uzlabot to pārskatāmību, kā arī nodrošināt ikviena iedzīvotāja iespējas uzzināt par šo pakalpojumu lietošanu, nodrošinot konsultācijas pie pašvaldības speciālistiem.

PAŠVALDĪBAS INSTRUMENTI UN PIEEJAS IEDZĪVOTĀJU IESAISTĪŠANĀ

Sabiedrības iesaistīšana lēmumu pieņemšanas procesā ir viens no labas pārvaldības pamatelementiem un instrumentiem efektīvākas politikas veidošanai gan valsts, gan pašvaldību līmenī. Sabiedrības iesaiste lēmumu pieņemšanas procesā pašvaldības līmenī veicina lēmumu atklātību, to piemērošanu sabiedrības vairākuma interesēm un stiprina sabiedrības kā varas uzticētāja pozīcijas. Turklāt līdzdalīga sabiedrība un iedzīvotāju iesaistīšanās pašvaldības pārvaldībā nav tikai pašvaldības atbildība. Ļoti lielā mērā tā atkarīga no iedzīvotāju aktivitātes un vēlmes izteikt un aizstāvēt savu viedokli, iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesā. Līdz šim pašvaldība veido sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām, uzņēmējiem, uzklauša sabiedrības grupu līderus, kas sniedz pašvaldībai priekšstatu par sabiedrības viedokli. Veiksmīga izveidojusies sadarbība ar iedzīvotājiem viedokļa uzklaušanā virtuālās platformās aptauju un sarunu veidā.

Pašvaldība no savas puses iesaista sabiedrību un ieinteresētās grupas līdzdalības procesos ar šādām metodēm:

- ♦ Sabiedrības aptaujas, noskaidrojot sabiedrības intereses un viedokli par kādu konkrētas vietas attīstību vai gūstot vispārīgu priekšstatu par novada attīstības gaitu;
- ♦ Sabiedriskās apspriedes attīstības dokumentu izstrādes procesā (likumdošanas noteiktā kārtībā);
- ♦ Sabiedrības līdzdalība attīstības dokumentu izstrādes stadijās – diskusiju cikli, darbnīcas (gan klātienē, gan tiešsaistē), veidojot diskusiju par dažādām tēmām, iesaistot aktīvos iedzīvotājus, NVO pārstāvjus, nozaru ekspertus un pašvaldības darbiniekus;
- ♦ Apkaimju forumi/sapulces Cēsu pilsētā, lai noskaidrotu problēmjautājumus konkrētās vietās un nozarēs, lai sniegtu atbilstošus risinājumus;
- ♦ "Runā Cēsis" sarunu cikls - sociālās platformas Facebook tiešsaistes pārraide; iedzīvotāju iniciatīvu projektu finansēšana – "Sabiedrība ar dvēseli", Kultūras projektu konkurss u.c., sniedzot iespēju iedzīvotājiem īstenot savas idejas;
- ♦ Izbraukuma domes sēdes ārpus administratīvā centra un atklātas sēdes, kurās ļauts piedalīties ikvienam iedzīvotājam vai interesentam.

Atgriezenisko saiti no iedzīvotājiem līdz šim veiksmīgi sniedz arī operatīvā aplikācija "Cēsis 8911" (arī tel. nr. 8911) un Whatsapp SOS ziņas (tel. nr. - 29481004), kur iedzīvotāji izsaka savu viedokli,

iesniedz savus priekšlikumus vai sūdzības, sagaidot ātru atbildi. Pašvaldības uzdevums ir nodrošināt pēc iespējas tuvāku saikni ar iedzīvotājiem un pilnveidot savus pakalpojumus.

GALVENIE KOMUNIKĀCIJAS AVOTI

Līdz šim aktualitātes par pašvaldībā un novadā notiekošo (domes pieņemtajiem lēmumiem, realizētajiem projektiem, kultūras un sporta aktivitātēm u.c.) iedzīvotāji ir saņēmuši caur vietējiem medijiem gan elektroniskā, gan papīra formātā. Būtiski turpināt attīstīt esošo informācijas avotu izmantošanu, piedāvājot iedzīvotājiem saistošu, daudzpusīgu un viegli uztveramu informāciju par pašvaldības darbu, sekojot līdzi arvien jauniem komunikācijas kanāliem.

Šobrīd pieejamie informācijas avoti:

- ◆ Oficiālā mājaslapa;
- ◆ Pašvaldības oficiālie sociālie mediji (Facebook, Instagram, Twitter, YouTube);
- ◆ Ikmēneša bezmaksas informatīvais izdevums (laikraksta Elektroniskā versija pieejama pašvaldības mājas lapā);

- ◆ Pašvaldības jaunumi e-pastā (1-2x mēnesī);
- ◆ Ziņojuma dēļi un informācijas stendi, kas atrodas apdzīvotās teritorijās un pie pašvaldības ēkām;
- ◆ Pastkastīte – ierosinājumiem, sūdzībām, priekšlikumiem (pašvaldību galvenajās ēkās);
- ◆ TV, radio, ziņu aģentūras – publicitāte nozīmīgiem novada pasākumiem, projektiem u.c. aktivitātēm;
- ◆ Reģionālais laikraksts "Druva", papildus publicitātes avots nozīmīgāku pasākumu aktualizēšanai;
- ◆ Tūrisma mājaslapa, pieejamas galvenās aktualitātes.

Komunikācijas kanāli sniedz iespēju pastāvīgi sazināties ar iedzīvotājiem un sasniegt dažādus sociālo grupu pārstāvjus neatkarīgi no pieejamajām tehnoloģijām vai digitālajām prasmēm. Tādējādi arī tiek uzrunāti gan esošie, gan potenciālie iedzīvotāji vai novada apmeklētāji.

Kā galvenie izaicinājumi, kas ietekmē ilgtspējīgas pārvaldības veicināšanu, tiek definēti:

- ◆ Pakalpojumu pieejamības nodrošināšana pēc iespējas tuvāk iedzīvotāju dzīvesvietai un to salāgošana ar transporta infrastruktūru;
- ◆ Ikvienas iedzīvotāju grupas sasniegšana, lai uzzinātu tās vajadzības un viedokli (jo īpaši attālākās novada teritorijās);
- ◆ Elektronisko saziņas komunikāciju platformu izmantošana;
- ◆ Vietējo kopienu stiprināšana;
- ◆ Darbinieku prasmju pilnveide un sistēmu salāgošana;
- ◆ Datus balstītu lēmumu pieņemšana.

Pēc kopējām apspriedēm ar sabiedrības un nozaru pārstāvjiem kā galvenās prioritātes pārvaldības uzlabošanā tiek noteiktas:

- ◆ Uz klientu orientēti pakalpojumi – jāveicina apmācību nodrošināšana un motivācijas paaugstināšana pašvaldības darbiniekiem;
- ◆ Sabiedrības līdzdalība plānošanas procesos, sniedzot iespēju iedzīvotājiem izteikt savu viedokli, arī iesaistīties budžeta plānošanā (mobilās lietotnes "Cēsu novads" pilnveide), veicināt iedzīvotājus būt līdzatbildīgiem.
- ◆ Pašvaldības darbinieku kvalifikācijas celšana - apmācības ar

jaunajām lietojumprogrammām, kas tiek ieviestas pārvaldības uzlabošanā, lai darbinieki spētu pilnvērtīgi pildīt savus pienākumus un nodrošinātu augstākas kvalitātes pakalpojumu sniegšanu;

- ◆ Klientu apkalpošanas centru tīkla attīstība, tos veidojot kā galvenos pakalpojuma punktus. Veidot iedzīvotājiem saprotamu pakalpojumu saņemšanas kārtību, sniegt vienotu izpratni (klienta ceļa kartes izveide) un mazināt birokrātisko slogu;
- ◆ Uz datiem balstītu lēmumu pieņemšana, tiek analizēti procesi, lai efektīvizētu esošos pakalpojumus. Pastāvīga datu apzināšana, ieguve, apstrāde, tālākizmantošanas aprīes veicināšana;
- ◆ Iedzīvotāju izglītošana informāciju tehnoloģiju jomā, veicinot digitālo prasmju plašāku pielietojumu ikdienā, tādējādi uzlabojot spējas pakalpojumu saņemšanā (zināšanas par tehnoloģiju izmantošanu) un līdzvērtīgu pašvaldības un iedzīvotāju komunikāciju digitālā vidē, samazinot resursu patēriņu;
- ◆ Jauno speciālistu piesaiste darbam pašvaldībā un tās iestādēs, piedāvājot konkurētspējīgu atalgojumu, sociālās garantijas un dzīves vietu darba pienākumu pildīšanas laikā (veicināta sadarbība ar valsti jaunu mājokļu izveidē).

PAŠĢENERĒJOŠA SABIEDRĪBA

Cēsu novada galvenā prioritāte ir cilvēks. Novadam svarīgi visā tā teritorijā iedzīvotājiem radīt tādu vidi, kurā tie ir sadzirdēti un kur cilvēks ir pašvaldības sabiedrotais. Nākotnes redzējumā tieši cilvēku kopienās meklējamas daudz atbildes, kas spēj nodrošināt veiksmīgas, demokrātiskas un pašpietiekamas sabiedrības funkcionēšanu jeb pašģenerējošas sabiedrības veidošanos. Pašģenerējoša sabiedrība ir tāda sabiedrība vai tās daļa, kas spēj funkcionēt bez ārējās palīdzības. Citiem vārdiem – tā ir sabiedrība, kas ir pašpietiekama, un tās pamatā ir trīs galvenie pīlāri, ar kuriem tā ikdienā strādā:

- ♦ šāda sabiedrība spēj atpazīt un ģenerēt savas vajadzības;
- ♦ šāda sabiedrība spēj augt un attīstīties;
- ♦ šāda sadarbība ir spējīga realizēt savas izvirzītās vajadzības.

Cēsu novada cilvēku un kopienu darbs spilgti spēj attēlot, ka šāds sabiedrības modelis veiksmīgi strādā un strauji izplatās visā novada teritorijā. To pierāda Cēsu novadā esošais NVO skaits (vairāk nekā 150), dažādu jomu organizācijas, gan politiskas, gan reliģiskas, gan labdarības, kā arī biedrības un nodibinājumi, kas lielākoties pārstāv kultūras, sociālekonomiskās un uzņēmējdarbības jomas, kā arī dažādas sociālās un vecuma grupas – seniorus, jauniešus un cilvēkus ar īpašām vajadzībām.

Cēsu novadā esošās kopienas veiksmīgi spēj funkcionēt sev aktuālo jautājumu kontekstā – ikkatrā novadā atrodama unikāla cilvēku kopa, kurā cilvēkus saista kopīgas intereses un šo interešu rūpīga kopšana, piemēram, dažādas senioru un jauniešu biedrības, sporta klubi, mednieku klubi. Cēsu novada mērķis ir veicināt labvēlīgus apstākļus jau esošu un jaunu kopienu iniciatīvu izveidei, līdz ar to pašvaldības mērķis ir kopienām sniegt infrastruktūras, cilvēkresursu un finanšu atbalstu, vienlaikus kopienām sniedzot iespēju pierādīt savu praktisko darbību, deleģējot kopienām dažādus pienākumus, kurus tieši kopienu pārstāvji spētu visveiksmīgāk īstenot, uzlabojot savas dzīvesvietas kvalitāti. Ieguldījumu kopienu attīstībā sniedz arī iespējas iesaistīties projektu realizēšanā. Labs piemērs ir biedrības "Cēsu rajona lauku partnerība" realizētais projekts "KOPA/kopienu pārdomāta attīstība", kura laikā notika dažādas meistarklases, semināri, kopienu līderu apmācības, tādējādi sniedzot iespēju vietējām kopienām izprast kopienu darbības nepieciešamību.

Tāpat kā Latvijā kopumā, arī Cēsu novadā līdzšinējā kopienu attīstība cieši saistīta ar dažādiem finanšu instrumentiem kopienu iniciatīvu atbalstam. Viens no būtiskākajiem instrumentiem kopienu iniciatīvu atbalstam ir LEADER pieejas finansējums, kur tiek atbalstīti lielākoties sabiedriskā labuma projekti, kurus nereti īsteno ar pašvaldības pašvaldībās tiešu vai netiešu atbalstu. Būtisku lomu kopienu attīstībā šobrīd sniedz arī vietējie koordinējošie atbalsta mehānismi, piemēram, vietējās rīcības grupas, kuru kapacitātes pēdējos gados aug. Tiek novērtēti arī mazie pašvaldību projekti, kuros kaut ar mazu finansējumu no pāris simtiem eiro līdz pāris tūkstošiem eiro tiek atbalstītas vietējo kopienu vajadzības gan sniedzot atbalstu inventāra iegādei, gan infrastruktūras sakārtošanai, gan apmācībām un zināšanu pilnveidei.

Kā galvenie izaicinājumi, kas ietekmē pašģenerējošu sabiedrības attīstību, tiek definēti:

- ♦ Nepietiekamā cilvēku izpratne par kopienu darbību un tā pienesumu;
- ♦ Nepietiekams pašvaldības finansiāls un infrastruktūras atbalsts;
- ♦ Zinoša cilvēkresursu piesaiste efektīvas kopienas veidošanā.

Pēc kopējām apspriedēm ar sabiedrības un kopienu pārstāvjiem kā galvenās prioritātes darbā ar kopienām tiek izvirzītas:

- ♦ Vienmērīga vajadzību ģenerēšana visā novada teritorijā – svarīgi spēt sanākt kopā, sarunāties, izvērtēt un objektīvi analizēt vajadzības, kas nepieciešamas kā mazai kopienai, tā novadam kopumā;
- ♦ Kopienu tīklošanās iespējas un sadarbība dažādu projektu gaitā – pieredzes apmaiņa un spēja sadarboties, lai sasniegtu kopēju mērķi;
- ♦ Sabiedrības izglītošana un iesaistīšana kopienu darbībā – sabiedrība jāinformē par iesaistes būtisko lomu savas apkārtējās vides jautājumu risināšanā;
- ♦ Profesionālais atbalsts kopienu turpmākai attīstībai – cilvēkresursu piesaiste, lai sniegtu praktiskus padomus un atbalstītu kopienas to ideju realizācijā un problēmjautājumu risināšanā;
- ♦ Atbalsta mehānismu, tai skaitā infrastruktūras, ieviešana no pašvaldības - telpu nodrošināšana ir svarīgs atbalsta punkts kvalitatīvai kopienu darbībai;
- ♦ Pašvaldības funkciju deleģēšana kopienām – šāda sabiedrības vajadzību realizācija kā instruments ļauj kopienām gūt lielāku ietekmi pār savu veicamo procesu, jo tām pieejama informācija un finansējums, lai veiksmīgāk sasniegtu kopienas mērķus;
- ♦ Dažādu pārstāvju, tai skaitā NVO, uzņēmēju, publiskā sektora, zinātniskā sektora iesaiste kopienu darbību stiprināšanā – visām šīm grupām ir pieejama zināšanu kapacitāte un pieredze, kas var tikt izmantota kopienu pilnveidē un darbības attīstībā.

Jau vairākus gadus tiek diskutēts par līdzdalības budžeta ieviešanu Latvijā, lai veicinātu iedzīvotāju iesaisti lēmumu pieņemšanas procesā un savstarpējo uzticēšanos pašvaldību un iedzīvotāju vidū. Tiek rosināts visās pašvaldībās pakāpeniski ieviest līdzdalības budžetu, novirzot vismaz 1% no vidējiem pašvaldības iedzīvotāju ienākuma un nekustamā īpašuma nodokļa ienākumiem pēdējos trīs gados vai ne mazāk kā 500 000 eiro ik gadu, paredzot, ka finansējums tiek sadalīts proporcionāli starp novada teritoriālajām vienībām vai pilsētas apkaimēm. Ņemot vērā kopējo situāciju un iedzīvotāju līdzdalības nozīmi, pašvaldībā pakāpeniski tiek domāts par šāda budžeta izveidi novada iedzīvotāju iniciatīvu atbalstam.

UZŅĒMĒJDARBĪBA UN LAUKSAIMNIECĪBA

UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDE UN INFRASTRUKTŪRA

Cēsu novadā ir aktīva uzņēmējdarbība, kas lielā mērā balstās uz vietējo resursu – mežu un lauksaimniecībā izmantojamās zemes – izmantošanu. Lielāko uzņēmējdarbības veidu īpatsvaru veido SIA, tad seko zemnieku saimniecības, aiz tām individuālie uzņēmumi. Pēc "Lursoft" datiem (uz 01.01.2021.) Cēsu novadā reģistrēti 4564 uzņēmumi, lielākais vairums pēc darbības veida (NACE) nodarbojas ar jaukto lauksaimniecību (augkopība un lopkopība), mazumtirdzniecību, apstrādes rūpniecību, būvniecību, dažādiem pakalpojumiem, mežsaimniecību. Novadā 2020.gadā reģistrēti 186 uzņēmumi, bet likvidēti 153. Tā ir pozitīva tendence, jo pēdējo 6 gadu laikā likvidēto uzņēmumu skaits bijis lielāks par reģistrēto uzņēmumu skaitu (2021. gada dati nereprezentē dinamiku par visu gadu).

Lielākie novada uzņēmumi pēc apgrozījuma 2020.gadā bijuši AS "CATA" (Pilsētas un piepilsētas pasažieru sauszemes pārvadājumi), SIA "GAIŽĒNI" (Jauktā lauksaimniecība (augkopība un lopkopība)) un SIA "EKJU" (Pārējo koka izstrādājumu ražošana; korķa, salmu un pīto izstrādājumu ražošana). Pirmie desmit pelnošākie uzņēmumi pārstāv gaļas pārstrādes, kūdras ieguves, ķieģeļu ražošanas, piena produktu pārstrādes jomas. Pēc Lursoft datiem novada 100 pelnošāko uzņēmumu apgrozījuma kopsumma 2020.gadā veido 307 000 000 EUR.

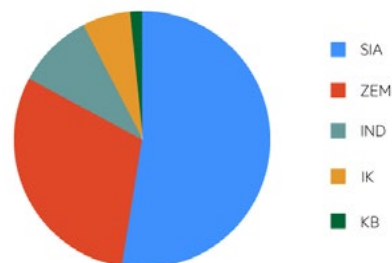
Teritoriāli Cēsu novads atrodas stratēģiski izdevīgā vietā gan attiecībā pret galvaspilsētu Rīgu, gan pret Vidzemes plānošanas reģiona centru – Valmieru. Tas veicina ciešas ekonomiskās saites un darba spēka pārvietošanos, kas rada augstu svārtsmigrācijas rādītāju. Publiskā infrastruktūra ir sakārtota, veiktas plašas investīcijas ar pašvaldības, valsts un ES programmu finansējuma palīdzību, uzlabojot gan ielu un laukumu segumus un apgaismojumu, gan grants ceļu stāvvokli lauku teritorijās, uzņēmējdarbībai būtiskās vietās. Novada teritorijā plaši pieejami piegādes un sūtījumu loģistikas pakalpojumi, vēl joprojām ir aktuāla to pieejamības nodrošināšana arī attālākās teritorijās, tādējādi uzlabojot mazo ražotāju iespējas veikt preču un produktu piegādi pircējiem (piemēram, "Omniva", "DPD" pakomāti). Gan Cēsu pilsētā, gan novadā kopumā ir potenciāli pieejamas ražošanas teritorijas uzņēmējdarbībai, kuru turpmākai izmantošanai nepieciešamas papildu investīcijas infrastruktūrā, t.sk. jaunu industriālo parku izveide, nodrošinot investoriem labvēlīgu ekosistēmu.

INOVĀCIJAS UN ATBALSTA MEHĀNISMI

Eiropas Savienībā arvien vairāk runā par ekonomikas un uzņēmējdarbības nozaru pārkārtošanos, par transformāciju un pāreju uz zaļo ekonomiku. Lai to īstenotu, ārkārtīgi svarīga loma ir inovācijām, pētniecības un attīstības (P&A) projektu īstenošanai, mērķtiecīgai virzībai un procesu modernizēšanai. Līdz šim esošie atbalsta instrumenti nodrošinājuši minimālu interesi par inovācijām, lai arī uzņēmēji izprot to nozīmīgumu un izprot inovāciju nepieciešamību, pretendējot uz finanšu resursu piesaisti, vienlaikus pastāv priekšstats, ka inovācija ir dārgs process, un daudzi mazie uzņēmēji to neuzskata par prioritāti, vai

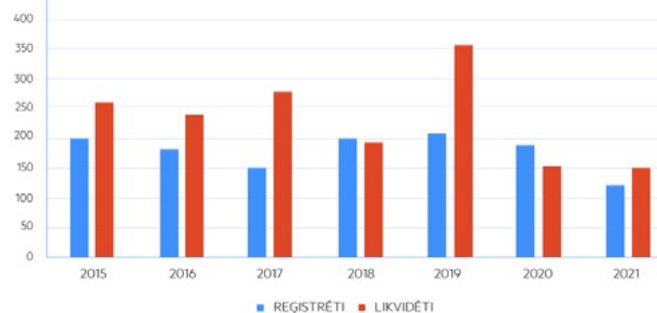
Attēls Nr.1 Izplatītākās uzņēmējdarbības formas Cēsu novadā 2020.gadā (avots Lursoft)

IZPLATĪTĀKĀS UZŅĒMĒJDARBĪBAS FORMAS

Attēls Nr.2 Reģistrēto un likvidēto uzņēmumu skaita dinamika Cēsu novadā 2015.-2021.gadā (avots Lursoft)

REĢISTRĒTO UN LIKVIDĒTO UZŅĒMUMU SKAITA DINAMIKA

Tabula Nr.2. Uzņēmumu skaits pēc darbības nozarēm Cēsu novadā 2020.gadā (Lursoft dati)

DARBĪBAS VEIDS (PĒC NACE)	SKAITS
Lauksaimniecība	1149
Mazumtirdzniecība	425
Apstrādes rūpniecība	373
Būvniecība	282
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	259
Mežsaimniecība	211
Transports un Uzglabāšana	188
Operācijas ar nekustamo īpašumu	186
Izmitināšana un ēdināšana	186
Vairumtirdzniecība	142

Tabula nr.3. TOP 10 uzņēmumi 2020.gadā ar lielāko apgrozījumu pēc [Lursoft datiem](#)

TOP 10 novada uzņēmumi 2020.gadā ar lielāko apgrozījumu (EUR)

1.	AS Cēsu alus	Alus ražošana	62 167 005
2.	SIA ALB	Mēbeļu, apgaismes ierīču un cita veida mājražniecības piederumu mazumtirdzniecība specializētajos veikalos	19 330 482
3.	AS CATA,	Pilsētas un piepilsētas pasažieru sauszemes pārvadājumi	13 763 379
4.	SIA GAIŽĒNI	Jauktā lauksaimniecība (augkopība un lopkopība)	13 349 496
5.	SIA BEĀTUS	Mazumtirdzniecība nespecializētajos veikalos, kuros galvenokārt pārdod pārtikas preces, dzērienus vai tabaku	13 349 496
6.	SIA EKJU	Pārējo koka izstrādājumu ražošana; korķa, salmu un pīto izstrādājumu ražošana	13 089 852
7.	SIA STAĻI	Namdaru un galdniecības izstrādājumu ražošana	12 877 098
8.	SIA LODE	Māla ķieģeļu, fližu un citu apdedzināto būvmateriālu ražošana	12 522 057
9.	SIA M.E.LAT-LUX	Citu automobiļu pārdošana	12 392 243
10.	SIA Cēsu gaļas kombināts	Gaļas pārstrāde un konservēšana	10 015 226

arī tiem trūkst iekšējā kapacitāte, kas būtu vērsta uz inovāciju un efektīvāku darbības nodrošināšanu, resursu ilgtspēju. Pašvaldība demonstrē izpratni par inovāciju nepieciešamību un iespēju robežās modernizē savus pakalpojumus.

Pašvaldības sadarbības veicināšana ar uzņēmējiem un lauksaimniekiem galvenokārt balstās uz interešu izziņāšanu un birokrātisku šķēršļu neradīšanu interešu realizācijai, vienlaikus respektējot likumdošanas prasības. Līdz šim sadarbība ar uzņēmējiem novada teritorijā tiek veicināta līdz ar uzņēmējdarbības vai lauksaimniecības (lauku konsultants) speciālistu piesaisti pašvaldībā, veidojot tiešu komunikāciju starp uzņēmējiem un pašvaldību, lai risinātu interesējošos jautājumus un palīdzētu ar projektu pieteikumu sagatavošanu un vadību, arī sadarbība ar LIAA Valmieras biznesa inkubatoru. Papildus tam ik gadu tiek organizēti pašvaldības pasākumi - uzņēmēju forumi, informatīvi semināri un meet-up (Cēsu biznesa Meet-up, Cēsu uzņēmēju forums), tādejādi veidojot uzņēmēju tīklošanos, savstarpēju labās pieredzes apmaiņu un inovatīvas idejas tīklākām darbībām. Uzņēmējiem ir arī iespēja attīstīt savu kompetenci digitālajā jomā, Cēsu Digitālajam centram veidojot vairāku dienu programmu uzņēmēju izglītošanai digitālajā transformācijā.

Atbalstot uzņēmējus, ieviesti atbalsta pasākumi uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstībai, biznesa ideju testēšanai. Šādi pasākumi pirms administratīvi teritoriālās reformas bija lielākajā daļā apvienojamo novadu, un tie tiks ieviesti arī turpmāk. Atsevišķās teritoriālās vienībās radīta vietējā preču zīme/zīmols, piemēram, "Radīts Cēsīs", kas ļauj atpazīt pašu ražojumus veikalu tīklā, kā

arī vietējos veikalos izveidoti īpaši pamanāmi vietējo produktu stendi. Pie pašvaldības sniegtajiem atbalsta mehānismiem jāmin arī NĪN atvieglojumi juridiskām personām atsevišķās kategorijās, lai atbalstītu uzņēmējdarbības attīstību, koprades māja "Skola6", kas sniedz darba vidi neatkarīgi nodarbinātiem dažādu profesiju pārstāvjiem, paralēli palīdzot veidot jaunus sadarbības tīklus. Papildus pašvaldība regulāri atjauno pašvaldības funkciju īstenošanai nevajadzīgo īpašumu iznomāšanas un atsavināšanas sarakstu, lai uzņēmējiem būtu pieejama informācija par potenciāli pieejamām telpām un teritorijām.

LAUKSAIMNIECĪBA, MEŽSAIMNIECĪBA,ZIVSAIMNIECĪBA

Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozares pelnošākie 16 uzņēmumi Cēsu novadā veido 43 miljonu EUR apgrozījumu (2020. gadā, "Lursoft" dati). TOP 20 lauksaimniecības nozares uzņēmumu ar lielāko apgrozījumu 2020.gadā pārstāv dažādas apakšnozares, taču skaitliski visvairāk, ar 13 uzņēmumiem sarakstā, ir mežsaimniecība. Pa 3 uzņēmumiem tiek pārstāvētas no mežkopības un citām mežsaimniecības darbībām, un no jauktu lauksaimniecību (augkopība un lopkopība) saimnieciskās darbības. Tāpat sarakstā atrodas uzņēmums, kas pārstāv dārzenu audzēšanu.

Lauksaimniecības nozarē darbojas 1 171 uzņēmumi, un izplatītākās lauksaimniecības nozares ir jauktā lauksaimniecība jeb augkopība un lopkopība, pēc šāda darbības veida novadu pārkļāvojot 914 uzņēmumiem, otrs izplatītākais darbības veids ir dārzenu audzēšana – 86 uzņēmumi. Novadā pieaug ilggadīgo stādījumu platības (smiltsērķšķī, krūmmellenes, aronijas, cidonijas u.c.), pamazām attīstās zivsaimniecība, akvakultūra un biškopība. Bioloģiskās lauksaimniecības uzņēmumu skaits novadā – 241 (26% no lauksaimniecības uzņēmumiem), visplašākā pārstāvniecība ir Amatās un Jaunpiebalgas teritorijās (Lauksaimniecības datu centrs), veidojot 46% no kopējās bioloģiskās lauksaimniecības. Vidzemes paugurainais reljefs ir labvēlīgs aspekts, kas var aktualizēt bioloģiskās lauksaimniecības izveidi un nodrošināt daudzveidīgu lauksaimniecības virzienu attīstību.

Cēsu novadā lauksaimniecībā izmantojamo zemju (LIZ) platības veido 91 228 ha jeb 31% no kopējās novada teritorijas, kuru koncentrētāks izvietojums ir teritorijas centrālajā un ziemeļu daļā. Visplašāk LIZ tiek izmantotas kā: aramzemes 19%, ganības 8%, pļavas 3% un augļu dārzi 0.5% (LAD dati).

Novada teritorijā pieprasījums pēc LIZ nomas veidojas dažādu ietekmes faktoru rezultātā – piedāvātās nomas zemes bieži ir nepiemērotas (aizaugušas ar krūmiem, grūti pieejamas u.tml.) vai zemju nomas pieprasījums ir lielāks par piedāvājumu. Savukārt pieprasījums pēc mazdārziņiem (sakņu dārziem) ir pieaugošs blīvi apdzīvotās teritorijās, iedzīvotājiem audzējot pašpatēriņa lauksaimniecisko produkciju.

Šobrīd novada teritorijā pieejami un darbojas divi zinātnes institūti - Agrosursu un ekonomikas institūts (AREI) un Vides risinājumu institūts (VRI), un pieejamas izglītības iespējas Vidzemes tehnoloģiju un dizaina tehnikumā, SIA "Sertifikācijas un testēšanas centrs" (tehnika, mērījumi, mācību centrs), LLKC Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrā, mācību centrā "BUTS", kas veicina gan topošo, gan esošo lauksaimnieku prasmju attīstību un izglītošanos. Līdz ar to novadā norisinās pētniecība un tiek veicināta inovāciju ieviešana, piemēram, lai

rastu efektīvāko bioloģiskās produkcijas audzēšanas metodi un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Vēršot uzmanību uz nākotni, novadā būtiski piesaistīt zinātnes institūcijas, lai veidotu sadarbību ar uzņēmējiem inovatīvu procesu un produktu izstrādē, kas veicinātu arī lielāku pievienoto vērtību un plašākas eksporta iespējas.

Savstarpējās atbalsta formas lauksaimniekiem līdz šim vērtējamas kā labas. Izveidotas biedrības un kooperācijas lauksaimniecības produkcijas ražošanai un realizācijai. Novada teritorijā veiksmīgi darbojas trīs piensaimnieku kooperatīvās sabiedrības: LPKS "Straupes piensaimnieks", LPKS "Piebalga", LPKS "Zaļais grozs" (bioloģiskā lauksaimniecība). Iedzīvotāju iniciatīvu veicināšanā lieliski darbojas esošās biedrības, kā Cēsu rajona lauku partnerība. Vidzemes reģionā īpaši izceļama stipra lokāla līmeņa saimniecību savstarpēja sadarbība un komunikācija. Atbalsts produkcijas realizācijā lauksaimniekiem tiek sniegts līdz ar kustību "Slow food", kas aktivizē izglītošanās iespējas, veido mārketinga stratēģiju un izstādes. Paralēli tam labi attīstīti ir vietēja mēroga lauku tirdziņi, kā Hanzas tirdziņš, Straupes lauku labumu tirdziņš, Bērkroga tirdziņš u.c. Produkcijas realizācijai būtiski saglabāt esošās tirgus vietu iespējas, attīstīt "Cēsu tirgu" kā spēcīgu piesaistes punktu novada vietējo ražotāju produktu iegādei. Perspektīvi iespējams izveidot standus veikalos ar vietējo produkciju, kā arī izveidot veikalu, kurā tiek pārdota tikai vietējo (novada) mājražotāju un amatnieku produkcija.

Atbalsta veids bioloģiskajām saimniecībām ir to iekļaušana tūrisma objektu aprīvē, kas attīsta tūrisma nozari lauku reģionos. Paralēli veidojas dažādi inovatīvi un iesaistoši pasākumi lauku teritorijās, kā vienas dienas kafējnīca Skujenē, uzņēmējdarbības nišu attīstība – slow food Līgatnē u.c. iniciatīvas. No pašvaldības puses tiek piedāvāta dalība dažādos tirdziņos un izstādēs (apmaksāti dalības izdevumi).

Lauksaimniecības nozarē reģistrēti 1171 uzņēmumi. Neskatoties uz valstī esošo situāciju darba tirgū, 2020.gadā reģistrēti 7 jauni uzņēmumi, no tiem 5 ir sabiedrības ar ierobežotu atbildību, 2 – zemnieku saimniecības.

Lielākais uzņēmums lauksaimniecības nozarē ar ievērojamu atrāvienu ir SIA "Gaižēni", un tās pamatdarbības veidi ir cūkkopība un augkopība, nodarbinot 63 darbiniekus. Kopējais apgrozījums 2020.gadā pārsniedzis 13,4 milj. EUR. Pārskata gadu uzņēmums noslēdzis ar neto peļņu 1,4 milj. EUR apmērā, kas salīdzinot ar 2019.gadu ir 3,4 reizes mazāka. Tani pat laikā jānorāda, ka būtiskās bilances peļņas atšķirības saistītas ar peļņā ietvertu ganāmpulka vērtības palielinājumu 2 miljoni EUR apmērā 2019.gadā.

Kā otrs lielākais uzņēmums ierindojas Z/S "Klīgēni", un tās darbības veids bija lauksaimnieciskā ražošana – dārzenu audzēšana, apzaļumošanas pakalpojumi, tirdzniecība. Vidējais darbinieku skaits uzņēmumā – 104. Pārskata gads kopumā saimniecībai bijis veiksmīgs neto apgrozījums pieaudzis par 11,4% un gūta tīrā peļņa 199,4 tūkst. EUR.

Trīs lielāko lauksaimniecības uzņēmumu sarakstu noslēdz Z/S "Veckurmji", gadu noslēdzot ar 993 tūkst. EUR apgrozījumu. Z/S "Veckurmji" darbojas lauksaimnieciskās ražošanas nozarē. Galvenais ienākumu avots ir piena lopkopība, saimniecības ganāmpulkā ir 824 liellopi no kuriem 346 slaucamas govīs. Papildus ienākumu avots saimniecībai ir liellopu realizācija.

Vidējais strādājošo skaits – 15.

Novadā darbojas vairāk kā 30 akvakultūras uzņēmumi. Lielākie ir:

- ♦ ZI BIOR zivju audzētavas "Kārļi" un "Brasla" veic zivju resursu atražošanu, papildinot lašu un taimiņu krājumus Gaujā un tās baseina upēs;

- ♦ Foreļu audzētava "Silakas" piedāvā makšķerēšanas pakalpojumus un zivju tirdzniecība;
- ♦ SIA "Hibitech Piebalga" dažādu zivju audzēšana un realizācija;
- ♦ Z/s "Ūdensrozes" piedāvā makšķerēšanas pakalpojumus.

Cēsu novadā tiek organizēta licencētā makšķerēšana Gaujā un Braslā, Zaubes Augšezērā, tiek plānota arī Ruckas ezerā. Rūpnieciskajai zvejai gadā tiek izsniegtas 50 rūpnieciskās zvejas licences, lielākoties zveja notiek Vecpiebalgas ezeros.

Mežsaimniecības nozarē 2020.gadā reģistrēti 211 uzņēmumi.

Uzņēmumi ar lielāko gada apgrozījumu 2020.gadā:

- ♦ SIA "WOOD4YOU". Apgrozījums 7,4milj. EUR. Sabiedrības pārskata perioda neto apgrozījums ir palielinājies par 8%, salīdzinot ar iepriekšējā pārskata perioda rādītājiem. Uzņēmuma saimnieciskās darbības veids 2020.gadā ir mežizstrāde. Kokmateriālu realizāciju ir ietekmējusi Covid-19 pandēmija, jo ir vērojams kokmateriālu pieprasījuma kā arī cenu kritums tirgū. Uzņēmumam 2020. gadā kokmateriālu realizācija ir samazinājusies par 22%.

- ♦ SIA "SK Grean Enerģija" 4,1 milj. EUR. Salīdzinot ar 2019.gada rādītājiem, apgrozījums pieauga par 1%. Vidējais darbinieku skaits – 20.

- ♦ SIA "Meža Bites". 2020.gads bija septītais uzņēmuma darbības gads, un tā laikā Sabiedrība attīstījusi saimniecisko darbību, nodarbinot vidēji 33 darbiniekus. Apgrozījums 2020. gada pārskatā ir 3,7milj. EUR un gads noslēgts ar 28,4 tūkst. EUR peļņu. Saistībā ar Covid-19 izplatību uzņēmuma apgrozījums samazinājies par 22%.

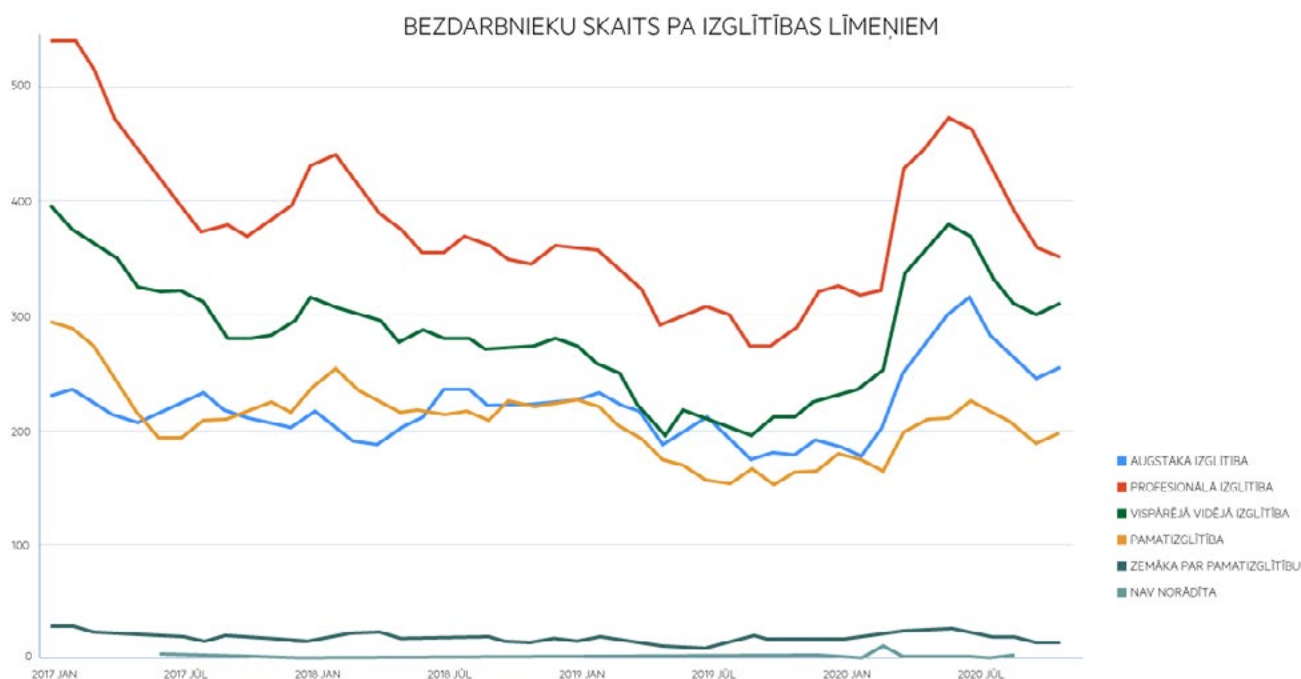
NODARBINĀTĪBA

Saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) datiem uz 31.12.2020. Cēsu novadā bija 1167 reģistrētie bezdarbnieki, kas ir 4,7 % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem. Salīdzinoši valstī kopumā reģistrētais bezdarba līmenis bijis 6,0%, bet Vidzemes statistikas reģionā 5,7%. Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars 2020. gadā bijis 13%, kas ir labāks rādītājs nekā valstī kopumā. Vislielākais skaits bezdarbnieku ir ar profesionālo izglītību (32,65%) un vidējo vispārējo izglītību (27,42%).

Visvairāk bezdarbnieku novadā uz 31.12.2020. reģistrēti vecuma grupā 30-34 gadi (148), līdzīgi rādītāji ir vecuma grupā 50-54 gadi (147) un vecuma grupā 55-59 gadi (141), tomēr kopumā krasas atšķirības starp bezdarbnieku skaitu pēc vecuma grupām nav, kas norāda uz to, ka vecums vairumā gadījumu nav kritērijs darba vietas atrašanai. Vērtējot bezdarbnieku skaitu pēc dzimumiem, redzams, ka skaitliski vairāk bezdarbnieku ir sievietes – 56,9%, bet vīrieši 43,1%.

Vidējā darba samaksa (bruto) Cēsu novadā 2020.gada 4.ceturksnī bijusi 937 EUR (pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem), šajā

Attēls Nr.3 Bezdarbnieku skaits pa izglītības līmeņiem Cēsu novadā 2020.gadā (avots NVA)

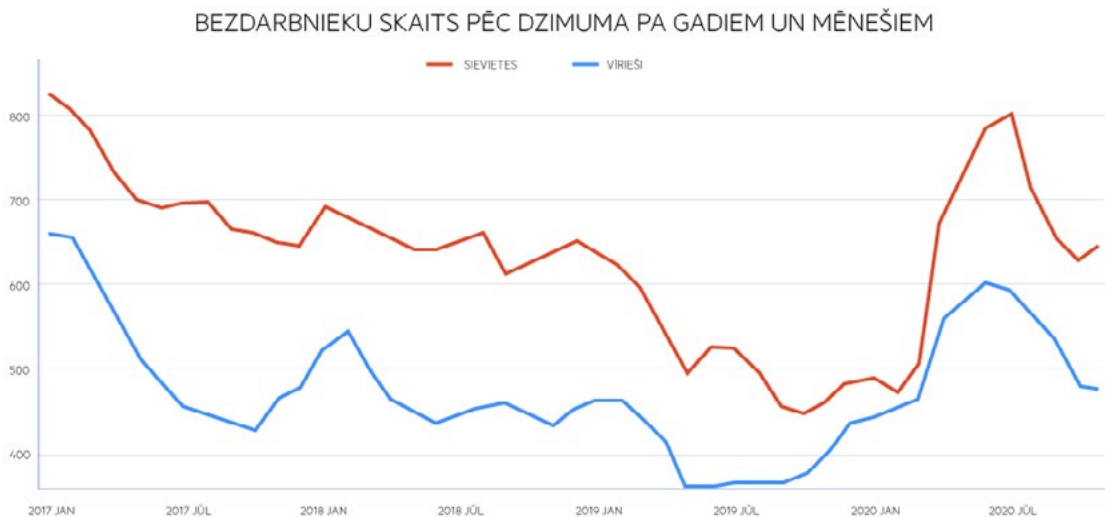

pašā pārskata periodā valstī kopumā tā ir 1239 EUR, kas nozīmē, ka nepieciešams vērstu uzmanību uz atalgojuma jautājumu gan privātajā, gan valsts un pašvaldību sektorā.

Šobrīd liels izaicinājums ir kvalificētu speciālistu piesaiste, jo īpaši lauksaimniecībā, kur pieprasījums aug pēc sezonas

darba strādniekiem dažādās nozarēs: augkopībā, dārzkopība, lopkopība, veterinārijā u.c. Būtiski izglītības iestāžu audzēkņiem iepazīt darbu lauksaimniecībā, rādot procesu dabā pie ražotājiem, tādējādi veidojot izpratni par nozari.

Attēls Nr.4 Bezdarbnieku skaits pēc dzimuma pa gadiem un mēnešiem Cēsu novadā (avots NVA)

Kā galvenie izaicinājumi, kas ietekmē uzņēmējdarbības un lauksaimniecības attīstību, tiek definēti:

- ◆ Kvalificēta darbaspēka piesaiste un prakses vietu nodrošināšana;
- ◆ Uzņēmēju nepieciešamo vajadzību identificēšana;
- ◆ Sadarbības veicināšana starp uzņēmēju un zinātnes organizācijām (P&A);
- ◆ Zinātnes organizāciju piesaiste novadam;
- ◆ Lauksaimniecības zemju pieejamība un infrastruktūras nodrošinājums;
- ◆ Darbspēka motivācija strādāt lauku teritorijās (un tā pieejamība);
- ◆ Uzņēmējdarbības veicināšana lauku teritorijās un inovāciju piesaiste.

Pēc kopējām apspriedēm ar sabiedrības un kopienu pārstāvjiem kā galvenās prioritātes uzņēmējdarbības veicināšanai un attīstībai tiek izvirzītas:

- ◆ Pieaugušo iespējas karjeras pilnveidei vai jaunu iemaņu apgūšanai, lai nodrošinātu darbaspēka pielāgošanos un pārkvalifikāciju;
- ◆ Motivējoši pasākumi izglītības iestādēs, radot interesi jauniešiem tehnisko zināšanu apgūvē un atbilstošas karjeras izvēlē, piesaistot karjeras konsultantus un nodrošinot ērtu informāciju par prakses iespējām novadā (t.sk. brīvprātīgā darba iespējām);
- ◆ Platjoslas jeb ļoti augstas veiktspējas tīklu "pēdējās jūdzes" infrastruktūra, lai attīstītu IT resursu plašāku izmantošanu un nodrošinātu attālinātā darba iespējas visā novada teritorijā;
- ◆ Koprades telpu tīkls, nodrošinot koprades telpu pieejamību lauku teritorijās, atbilstoši pieprasījumam, aprīkojot telpas ar attālinātā darba īstenošanai nepieciešamajiem resursiem, nodrošinot telpu pieejamību 24/7 režīmā;
- ◆ Sadarbības veicināšana uzņēmējiem (t.sk. lauksaimniekiem,

mežsaimniekiem, zivsaimniekiem) ar zinātnes institūcijām un izglītības iestādēm, palielinot izpratni par inovācijām un to nozīmi turpmākā attīstībā (arī "zaļāku" uzņēmējdarbību) un sniedzot iespēju studentiem un skolēniem iesaistīties ideju apmaiņā. Veicināta lielāka produktu pievienotā vērtība un plašākas eksporta iespējas;

- ◆ Proaktīvu investīciju piedāvājuma izveide, nedefinējot katram attīstības centram tā identitāti, lokālās stiprās puses, iespējas un problēmas, tādējādi radot kompleksu un konkurētspējīgu piedāvājumu;
- ◆ Vienota produktu mārketinga stratēģija, izstrādājot kopēju vietējo produktu atpazīstamības simbolu, stiprinot identitāti;
- ◆ Izglītības programmu nodrošināšana lauksaimniecības nozarē, apzinātas profesijas, kurās trūkst darbinieku un kurām netiek nodrošinātas izglītības iespējas novadā;
- ◆ Jaunu rūpniecības zonu izveide, kas neveicina ainavu degradāciju un atrodas labi pieejamā vietā – tiek radītas jaunas darba vietas;
- ◆ Dzīvojamā fonda palielināšana, lai piesaistītu jaunus speciālistus uz dzīvi novadā;
- ◆ Dalīšanās ekonomikas principu realizācija – sadarbības veicināšana starp lauksaimniekiem un uzņēmējiem.
- ◆ Ceļu infrastruktūras saskārtošana, mērķtiecīgu investīciju nodrošināšana, tīkla kvalitātes uzlabošana – atjaunošana, pārbūve, un ikdienas uzturēšana.
- ◆ Nepsaimniekoto LIZ sakopšana, lai nodrošinātu jaunas zemju platības un attīstītu to izmantošanas potenciālu, veicinot lauksaimniecības nozares attīstības iespējas.
- ◆ Uzņēmēju konsultatīvās padomes izveidošana, lai sekmētu uzņēmējdarbības attīstību Cēsu novadā, aktivizētu dialogu starp pašvaldību un vietējiem uzņēmējiem, veicinot viedokļu apmaiņu un lēmumu pieņemšanu saskaņā ar pastāvošo likumdošanu, pozitīvi ietekmējot uzņēmējdarbības vidi novadā.

DABAS VIDE UN KLIMATA PĀRMAIŅAS

Dabas resursi ir nozīmīgs Cēsu novada attīstības resurss un novada vērtība. Cēsu novada struktūru veido divas ļoti atšķirīgas daļas – pilsētas un lauku teritorijas ar tām raksturīgo dabas vidi. Pēc Valsts Zemes dienests datiem novadā kopumā 65% no teritorijas aizņem meži, dabas pamatne un ūdeņu teritorijas, savukārt tikai Cēsu pilsētā dabas vide veido – 35%.

ĪPAŠI AIZSARGĀJAMĀS DABAS VĒRTĪBAS

Nozīmīgu lomu Cēsu novada dabas vides veidošanā sniedz īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kas novadā sastopamas 27% apjomā. Daļa no novada teritorijas atrodas Gaujas nacionālajā parkā, kas iekļauts Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīklā (NATURA 2000). Parka teritorija sniedz augstvērtīgas ainavas un daudzveidīgu biotopu kompleksu (t.sk. bioloģiski vērtīgus zālājus), kas jo īpaši neraksturīgs pilsētvides teritorijās. Šo faktoru dēļ GNP teritorija iedalīta dažādās tās aizsardzības pakāpēs, Cēsu novadā iekļaujas dabas rezervāta, dabas lieguma, kultūrvēsturiskā un ainavu aizsardzības zona, kas nosaka atšķirīgas teritorijas izmantošanas iespējas. Tāpat novada teritorijā sastopams aizsargājamo ainavu apvidus (AAA) "Vecpiebalga", kas dibināts, lai saglabātu un aizsargātu raksturīgu Vidzemes kultūrainavu un dabas vērtības. Šī ir Latvijā jau izsenis apzīstama kā viena no ainaviski un kultūrvēsturiski nozīmīgām vietām.

2020. gadā Cēsu pilsētai tika izstrādāti Gaujas upes telpiskās attīstības plāna ieteikumi un 2016. gadā izstrādāti AAA "Vecpiebalga" dabas aizsardzības plāns, tādejādi izpētot esošo situāciju gan no piesārņojuma un biotopu, gan no telpiskās un sociālās kvalitātes perspektīvas. Noteiktas vērtības, pazīmes un galvenie teritoriju apdraudošie faktori no bioloģiskās un ainavu telpas kvalitātes puses, nosakot līdzvērtīgus faktorus, kam jāpievērš pastiprināta uzmanība (piemēram, piesārņojums, mežsaimnieciska darbība, zemes lietojuma maiņa u.c.).

Novada teritorijā izveidoti arī pieci dabas liegumi, kas noteikti kā NATURA 2000 teritorijas – Draugolis, Palšu purvs, Spinduļu meži, Melturu sils, Sproģi – aizsargātas meža, purvu un ezeru dabiskās vides, kurās konstatētas retas un izzūdošas sugas un biotopi. Tāpat novadā noteikti 117 mikroliegumi un 49 dabas pieminekļi, lai aizsargātu dabas objektus, kā koku alejas, dendroloģiskos stādījumus, alejas un ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus.

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju turpmākai saglabāšanai svarīgi turpināt darbu ar iedzīvotājiem, skaidrojot šīs vides saglabāšanas nozīmi un turpmāku aizsardzību un arī attīstību, līdzdarboties ar dažādām NVO, kuru mērķis ir vides aizsardzība un ilgtspējas veicināšana, īstenojot efektīvu dialogu ar sabiedrību par jautājumu risināšanu. Būtiski salāgot pašvaldības, aktīvo uzņēmēju, zemes īpašnieku un iedzīvotāju intereses, kas veicinātu sociālekonomisko attīstību, tomēr saglabātu vides kvalitāti. Jaunā novada kontekstā nepieciešams rast iespēju veikt visas teritorijas izpēti, tādejādi sniedzot kvalitatīvāku un pilnvērtīgāku analīzi par teritorijas turpmāk nepieciešamo apsaimniekošanu. Papildus valsts mērogā norisinās Gaujas nacionālā parka dabas

aizsardzības plāna izstrāde, kas sniegs detālākus nosacījumus GNP teritorijas turpmākajai attīstībai. Pašvaldība aktīvi iesaistās izstrādes posmos, lai veicinātu arī sava redzējuma iekļaušanu plāna izveidē.

MEŽI, PURVI UN ŪDENS OBJEKTI

Cēsu novadā mežu platības aizņem 146 983 ha, kur lielākā daļa no mežu teritorijām atrodas Amatas (31%) un Vecpiebalgas (20%) apvienības pārvaldes teritorijās. Mežu zemes ir gan privāto īpašnieku pārvaldījumā, gan pašvaldības valdījumā. Pašvaldības mežiem ir izstrādāti mežu apsaimniekošanas plāni un norisinās mērķtiecīga mežu kopšana.

Purvu teritorijas pamatā koncentrējas pašvaldības ziemeļu daļā, kopumā aizņem 9 401 ha plašas teritorijas, kur lielākā daļa no tām atrodas Pārgaujas (28,5%) un Līgatnes (23%) apvienības pārvaldes teritorijās, norisinās pārpurvošanās procesi.

Novada teritoriju saposmo blīvs ūdensteču tīkls, ko pamatā veido Gaujas sateces baseina upes. Teritorijas dienvidu daļā Gauja uzsāk savu tecējumu Taurenes pagastā, savukārt novada ziemeļu daļā pie Cēsīm, Līgatnes upe tek caur senleju. Lielākā pieteka – Amatas upe. Teritorijas ziemeļu un dienvid-austrumu daļā plašāk sastopamas ūdenstilpnes, kopumā 103. Ūdens objektu zeme aizņem 8 006 ha no novada teritorijas.

PIESĀRŅOJUMS UN INVĀZĪVĀS SUGAS

Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu skaits un izvietojums tiek apzināts Piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu reģistrā (LVĢMC dati). Novada teritorijā konstatētas astoņas piesārņotās vietas piecās teritoriālajās vienībās un 110 potenciāli piesārņotās vietas. Galvenais piesārņojuma veids - naftas produkti un to ražošanas blakusprodukti. Novada piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu izvietojums izliedēts pa visa novada teritoriju, pamatā koncentrējoties ap apdzīvotām vietām (piemēram, Cēsis, Liepa, Priekuļi, Ineši, Dzērbene, Jaunpiebalga) un reģionālas un valsts nozīmes autoceļiem (P30, P33, P20, A3 u.c.). Galvenais piesārņojuma cēlonis ir tautsaimniecības radīts (t.sk. lauksaimniecības), tā novēršanai tiek sekmēta piesārņoto vietu sanācija un ilgtspējīga iekļaušana apkārtējā teritorijā. Attīstot konkrētas teritorijas, arī turpmāk jāvērs uzmanība, lai neaktualizētu jau esošo piesārņojuma līmeni, un jāizstrādā atbilstošs uzraudzības un vietu kontroles plāns (pastāvīgs vides monitorings).

Cēsu novadā būtiska ietekme uz dabas teritorijām ir invazīvo sugu izplatībai, kas apdraud gan vietējās sugas, gan rada ekonomiskus zaudējumus un kaitējumu cilvēka veselībai. Viena no galvenajām sugām, kas ietekmē teritoriju, ir Sosnovska latvānis. Pēc Valsts augu aizsardzības dienesta uzmērīšanas datiem 2020.gadā invadētās teritorijas novadā sasniedza 1554,24 ha platību, būtiska to izplatība ir novērojama tieši Vaives pagastā. Šobrīd novadā izveidoti vairāki latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumu plāni (katrā pārvaldē), šo plānu kopums tiks apvienots, veidojot vienotu darbību kopumu, kas ietver teritorijas pastāvīgu apsekošanu (iedzīvotāju informēšana), kontroles mehānismus, nekustamā

īpašuma nodokļu atlaides (invadētajās zemes vienībās, kas tiek atbilstoši koptas). Būtiski vērst uzmanību arī uz citu sugu izplatību, kā Kanādas zeltslotiņa un Puķu sprigane.

Invazīvo sugu izplatība ir strauja, un tās kontrole ir sarežģīta, teritorijās nepieciešama regulāra uzraudzība, un īpašniekus jābudina sugu izplatību ierobežot. Augsts problēmu risks ir tieši augu iesēšanās grāvmalās, mežos, aizaugusi lauksaimniecības zemē, kā arī zemes vienībās, kuru īpašnieki dzīvo attāli Latvijas citā teritorijā vai ārzemēs, tādejādi invazīvo sugu izplatības ierobežošana praktiski nav iespējama. Pašvaldības īpašumā esošajām zemes vienībām tiek nodrošināta pastāvīga teritoriju apļaušana, kā arī mehāniska augsnes apstrādāšana un speciālu herbicīdu maisījumu nodrošināšana. Liels izaicinājums novada teritorijā ir šo sugu ierobežošana tieši GNP teritorijā.

DABAS RESURSU PATĒRIŅŠ

Saskaņā ar Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra (LVĢMC) Derīgo izrakteņu (būvmateriālu izejvielu, kūdras, sapropeļa un dziedniecības dūņu) krājumu bilanci par 2018. gadu, Cēsu novadā atrodas 13 izmantojamo derīgo izrakteņu atradnes. Pamatā novada teritorijā iegūstams smilts-grants un smilts izrakteņa veids, kuru var izmantot kā būvmateriālu izejvielu (smilts un grants maisījums, grants būvniecībai, smilts būvniecībai). Divas atradnes liecina par kūdras krājumiem, kas var nodrošināt kūdras izmantošanu lauksaimniecībā. Teritorijā tiek noteikta viena valsts nozīmes derīgo izrakteņu atradne – māla atradne "Liepa", kas sniedz iespēju to izmantot cementa, ķieģeļu, keramikas un keramzīta ražošanai. Nākotnē būtiski vērst uzmanību uz to, kā šīs teritorijas pēc dabas resursu ieguves tiks atjaunotas un sakoptas, lai ilgtermiņā nedegradētu ainaviskās vērtības.

ŪDENSsAIMNIECĪBA

Cēsu novadā centralizētā ūdensapgāde un kanalizācija nodrošināta Cēsu pilsētā, Līgatnes pilsētā un novada apdzīvotajās vietās - ciemos. Kopumā centralizētā ūdensapgāde ir nodrošināta 75,91% novada teritorijas, bet centrālās kanalizācijas pakalpojums pieejams 67,89% novada teritorijas (blīvi apdzīvotās). Cēsu pilsētā, Krīvu ciemā, Rīdzenes ciemā centralizētās ūdensapgādes pakalpojumus sniedz pašvaldības SIA "Vinda", citās apdzīvotās vietās to apvienību pārvaldes, pašvaldības kapitālsabiedrības (piemēram, Līgatne) vai ārvaldības sniedzēji. Līdzīga situācija ir ar centralizētās kanalizācijas pakalpojumu, Cēsu pilsētā, Krīvu ciemā, Rīdzenes ciemā un Jāņmuižas ciemā pakalpojumu nodrošina SIA "Vinda", bet pārējā teritorijā apvienību pārvaldes. Daļā novada teritorijas ūdens ieguve notiek decentralizēti, izmantojot vai nu vairākus vai atsevišķus urbumus. Pazemes ūdeņi ir nozīmīgs ūdens apgādes avots novada apdzīvotām vietām, individuālajā ūdens apgādē lauku viensētās vai nelielos ciematos izmanto raktās grodu akas vai urbumus (parasti to dziļums nepārsniedz 20 m). Dzeramā ūdens kvalitāte novada teritorijā ir atbilstoša normām un vērtējama kā laba.

Pēdējos gados gan Cēsu pilsētā, gan apvienību pārvaldēs realizēti ūdenssaimniecību projekti, t.sk. ūdensvadu un kanalizācijas sistēmas, kas ļauj iedzīvotājiem saņemt kvalitatīvākus pakalpojumus, šie darbi jāturpina, jo daudzviet ūdensapgādes un kanalizācijas infrastruktūra ir nolietota. Tāpat jāturpina darbs

pie notekūdeņu attīrīšanas iekārtu (NAI) modernizēšanas, lai novērstu neattīrītu notekūdeņu nonākšanu vidē.

SILTUMAPGĀDE, GĀZES UN ELEKTROAPGĀDE

Cēsu novadā kā kurināmais resurss dominē koksne. Cēsu pilsētas centralizēto siltumapgādi 80% nodrošina ar biomasu kurināmie apkures katli. 20% izmanto fosilo kurināmo - dabas gāzi. Mājsaimniecības izmanto dabas gāzi apkurei gadījumos, kad līdz īpašumam tiek nodrošināta dabas gāzes piegāde.

Cēsu pilsētas centralizētās siltumapgādes sistēmu (CSS) 2020. gadā veido:

- ♦ 13 fosilā kurināmā un 2 jaukta kurināmā (dabas gāzes un biomasas) katlu mājas ar kopējo uzstādīto siltumenerģijas jaudu 49,68 MW;
- ♦ siltumtīkli 22,602 km garumā;
- ♦ 175 siltumenerģijas patērētāju ar pieslēgto apkures jaudu 14,568 MW.

Kopējais dabas gāzes patēriņš kopš 2000.gada Cēsis ir samazinājies. Tas galvenokārt ir skaidrojams ar SIA "Cēsu siltumtīkli" īstenoto kurināmā maiņas projektu centrālajā Cēsu siltumtīklu katlu mājā Rūpniecības ielā 13. 2000.gadā dabas gāzes patēriņš bija nedaudz virs 132 000 MWh. 2020. gadā 71796 MWh, 14% no kopējā patēriņa 2020. gadā tika izmantots siltumapgādes vajadzībām, bet 77,46 % rūpniecībā un 8,53 % komunālajām vajadzībām.

Lielākie uzņēmumi novadā A /S "Cēsu alus" un SIA "Lode" tvaika ražošanai arī izmanto dabas gāzi. Ņemot vērā resursa cenas palielināšanos, tiek izskatīti varianti pārejai uz centralizēto siltumapgādi vai dabas gāzes kā kurināmā nomaiņai uz atjaunojamo energoresursu.

Uzņēmumi un mājsaimniecības kā alternatīvu elektroapgādei ievieš saules paneļu sistēmas. Mājsaimniecības ar Emisijas kvotu izsolišanas instrumenta finansēto projektu konkursa "Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana mājsaimniecībās – atbalsts atjaunojamo energoresursu izmantošanai" atbalstu 2022. gadā uzsākušas intensīvu saules paneļu uzstādīšanu elektroenerģijas ražošanai. Publisko ēku sektorā saules paneļi uzstādīti SIA "Cēsu klinika" un SIA "Vinda", kuru kopējā uzstādītā jauda ir 176 Kw.

Cēsu novadā tiek plānoti vairāki lieli saules paneļu parki – Priekuļu pagastā un Inešu pagastā. Lielākie izaicinājumi ir apkures cenu kāpums un iedzīvotāju maksātspēja.

2022. gadā elektroenerģija koģenerācijā vairs netiek ražota. Ja līdz 2010.gadam lielākā daļa no vietēji saražotās elektroenerģijas tika saražota koģenerācijas stacijā Rūpniecības ielā 13, bet līdz 2014.gadā vietējā elektroenerģija tika ražota koģenerācijas stacijā Bērzaines ielā 38, tad 2018. gadā tika pārtraukta elektrības ražošana koģenerācijas stacijās.

ATJAUNOJAMIE ENERGORESURSI, ENERGOEFECTIVITĀTE

Efektīvs energoresursu izmantošanas veids ir izmantot atjaunojamus resursus gan siltuma, gan elektroenerģijas ražošanā. Novada teritorijā centrālās apkures sistēmās tiek izmantoti atjaunojamie energoresursi, pamatā tiekot izmantotai koksnes

šķeldai, granulām un malkai. Savukārt atjaunojamie resursi, kā saules paneļi un kolektori, vēja ģeneratori u.c., šobrīd novada teritorijā nav ieviesti pašvaldības ēku energoefektivitātei un resursu taupīšanai, to īpatsvars kopējā enerģijas bilanci ir būtiski jāpalielina. Pašvaldībai ir mērķis tiekties uz klimatneitralitāti novadā, sasniedzot uzstādītos mērķus. Lai to realizētu nepieciešams aktualizēt energopārvaldības jautājumus, ieviešot automatiskās sistēmas, kas nodrošinātu resursu taupīšanu tajos brīžos, kad resursu izmantošana nav nepieciešama, tādējādi mazinot lieku resursu patēriņu.

Šobrīd, izmantojot valsts un ES atbalsta programmas, novada teritorijā veikti daudzdzīvokļu dzīvojamo māju un pašvaldības ēku energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumi. Cēsu novada pašvaldība ar līdzfinansējumu piedalās daudzdzīvokļu dzīvojamo māju energoefektivitātes paaugstināšanas procesā.

Novada teritorijā nodrošināti seši elektromobiļu uzlādes punkti, tādās stratēģiskās vietās kā Augšlīgatne, Plācis, Cēsis, Bēzkrags, Vecpiebalga, Priekulī, kas saistīts ar novada administratīvā centra novietojumu un tā galvenajiem sasaistes autoceļu tīkliem – A3, A2, P30. Pašvaldības turējumā ir trīs elektromobiļi, tādējādi virzoties uz labai draudzīgāku pašvaldību un nodrošinot pašvaldības iniciatīvu atainošanu savā ikdienas darbā.

ATKRITUMU APSAIMNIEKOŠANA

Pašvaldībai izveidojusies cieša sadarbība ar biedrību "Zaļā brīvība", 2020. gadā sākta kopīga iniciatīva "Tīri.Labi. Pilsēta bez atkritumiem", Cēsu pilsētai esot kā pilotprojekta partnerim.

Izstrādātā projekta mērķis ir aktualizēt bezatkritumu dzīves veidu un izglītēt Cēsu iedzīvotājus un uzņēmējus par atbildīgāku resursu patēriņu un atkritumu daudzuma samazināšanu. Iniciatīvas gaitā veidota cieša sadarbība pašvaldībai ar NVO, radošās nozares partneriem, uzņēmējiem (iniciatīvu parakstīja – "Draugiem Group" Cēsu birojs, kafējnīca "Solo", Ruckas mākslas rezidenču centrs un zero-waste veikals "leber.lv") un arī iedzīvotāju iniciatīvām, tādējādi meklējot risinājumus samazināt līdzšinējo resursu patēriņu, izmantojot atkārtoti produktus un izejvielas. Iniciatīva tiks turpināta arī jaunizveidotās pašvaldības kontekstā, būtiski mēģinot bezatkrituma dzīves veida iniciatīvu attīstīt ikvienā pašvaldības struktūrvienībā – nav pieejamas plastmasa dzeramās ūdens pudeles, samazinās papīra patēriņš (dokumentu elektronizācija), pašvaldības auto un komunālā tehnika – energoefektīvi u.c. iniciatīvas.

Šobrīd novada teritorijā izveidoti 7 šķirošanas jeb Eko laukumi, kas nodrošina dažādu pārstrādei derīgu materiālu nodošanu, tāpat pašvaldībā dzīvojamo rajonu zonās tiek nodrošināti konteineri, kuros iespējams šķirot atkritumus. Būtiska inovācija ir šķirošanas konteineru pieejamība arī privātmājām. Līdz ar to šobrīd šķirotu atkritumu daudzums novada teritorijā pēc to īpatsvara sasniedz 32%, visaugstākais atkritumu šķirošanas līmenis ir Pārgaujas apvienības pārvaldes teritorijā, sasniedzot 51%. Šāds šķirotu atkritumu līmenis turpmāk būtu jāveicina un jāsasniedz visā novada teritorijā.

Kā galvenie izaicinājumi, kas ietekmē dabas vidi, tiek definēti:

- ◆ Antropogēnā slodze;
- ◆ Lauku ainavu saglabāšana, invazīvo sugu izplatības samazināšana;
- ◆ Vides piesārņojuma samazināšana;
- ◆ Efektīva atkritumu apsaimniekošana;
- ◆ AER izmantošana;
- ◆ Ēku energoefektivitātes paaugstināšana.

Pēc kopējām apspriedēm ar sabiedrības un kopienu pārstāvjiem kā galvenās prioritātes dabas vides saglabāšanai tiek izvirzītas:

- ◆ Invazīvo sugu izplatības ierobežošana, nodrošināta teritoriju apsekošana un intensīvs darbs ar iedzīvotājiem, kuru īpašumos ir invazīvas sugas, un sniegti atbalsta mehānismi, t.sk. informācija par ierobežošanas pasākumiem, lai mazinātu ietekmi uz ainavu un turpmāku zemju iekopšanu.
- ◆ Energoefektivitātes paaugstināšana un AER izmantošana, motivēt uzņēmējus, iedzīvotājus un apsaimniekotājus izmantot

pieejamos finanšu resursus, atbalsta programmas izveide;

- ◆ Notekūdeņu attīrīšanas iekārtu modernizēšana un paplašināšana, decentralizētās kanalizācijas nodrošināšana apdzīvotajās teritorijās, lai mazinātu piesārņojumu.
- ◆ Dabas teritoriju labiekārtošana, nodrošinot atbilstošu infrastruktūru, lai mazinātu iedzīvotāju nepārdomātu maršrutu veidošanu dabas teritorijās.
- ◆ Pāreja no atkritumu apsaimniekošanas uz resursu apsaimniekošanu – efektīvas atkritumu šķirošanas sistēmas izveide, kas paredz dalītu atkritumu savākšanu;
- ◆ Zivju resursu atjaunošana visā novada teritorijā, sadarbībā ar zinātniskajām organizācijām, lai rastu atbilstošākos risinājumus attiecīgajām ūdenstilpēm;
- ◆ Sabiedrības izglītošana par dabas aizsardzības un apsaimniekošanas jautājumiem, brīvprātīgas iesaistes lomu aktivizēšana.
- ◆ Vides remediācija, veicinot pasākumu kopumu, lai uzlabotu dabas pamatnes atveseļošanu.

KULTŪRVIDE UN TŪRISMS

Cēsu novada teritorijā ir ļoti plašs tūrisma pakalpojumu un objektu klāsts, taču tam raksturīga sezonālitate. Tūristi raksturojami kā dabas un garšas baudītāji, kultūras cienītāji. Liela daļa novada teritorijas atrodas Gaujas Nacionālajā parkā, kas veicina aktīvas atpūtas piedāvājuma attīstību un interesi par daudzajām novadā pieejamajām dabas takām un dabas objektiem. Novadā atrodas ievērojams skaits kultūras pieminekļu, kas pamazām tiek sakārtoti un iedzīvināti kā tūrisma objekti. Sava nozīme tūrisma jomā ir Hanzas zīmolam, kas sadarbībā ar citām Jaunās Hanzas savienības pilsētām Latvijā tiek veidots par vienu no vadošajiem tūrisma zīmolu Baltijas jūras reģionā.

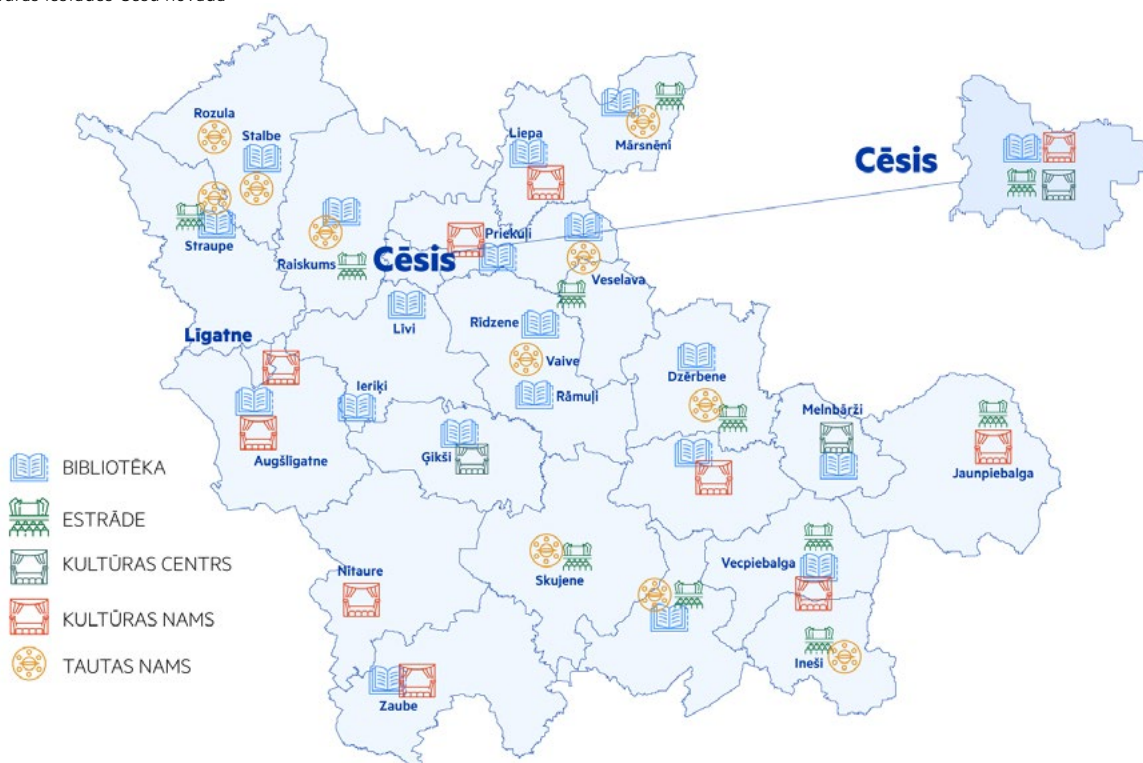
Tāpat novada teritorijā ir dažāds un plašs kultūras piedāvājums, kas saglabā katras novada teritorijas īpašo un unikālo veidolu. Visā teritorijā vērojama vienota izpratne kultūras attīstības jautājumos. Novada teritorijā ir 24 kultūras iestādes (kultūras un tautas nami), 14 brīvdabas estrādes un 25 bibliotēkas, kas bieži pilda sabiedriskās telpas funkciju. Kultūras un tautas namos kopumā darbojas 121 amatiermākslas kolektīvi (teātri, deju kolektīvi, kori u.c.), taču novērojama nevienlīdzīga cilvēku iesaiste šajos kolektīvos proporcionāli iedzīvotāju skaitam (Vecpiebalgā 13,75 %, Amatas, Pārgaujas un Cēsu apvienotajās pārvaldēs - zem 4%). Novada teritorijā ir 10 akreditēti muzeji un vairāki privāto iniciatīvu muzeji. Sava nozīme kultūras jomas attīstībā ir novada kultūrizglītības iestādēm: Alfrēda Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskolai, Cēsu pilsētas mākslas skolas Cēsu un Priekuļu filiālei, Amatas mūzikas un mākslas skolai, Jaunpiebalgas mūzikas un mākslas skolai, Līgatnes mūzikas un mākslas skolai. Novadā darbojas 4 amatu mājas, kurās iespējams apgūt dažādas tradicionālās amatniecības prasmes.

KULTŪRAS UN TŪRISMA PIEDĀVĀJUMS

Katrā apvienības pārvaldē gadā vidēji notiek 99 dažāda mēroga un kvalitātes kultūras pasākumi. Gadskārtu pasākumi, valsts svētki, pilsētas svētki, festivāli u.c. Pasākumi tiek veidoti atbilstoši novada un katra pagasta iedzīvotāju vēlmēm. Tiek domāts par to, lai pasākumi būtu dažādu iedzīvotāju grupām, veidojot daudzpusīgus un arī izglītojošus pasākumus gan kultūras namos, bibliotēkās, gan jauniešu centros. Cēsis piedāvā profesionālās mākslas izrādes un pasākumus, valsts nozīmes svētku pasākumus, kino mākslas projektus, savukārt pagastu apvienībās galvenokārt piedāvā dažādus amatiermākslas koncertus un festivālus, tradīciju svētkus un pasākumus, pasākumus dažādām mērķauditorijām un vecuma grupām (bērniem, jauniešiem, vidējās paaudzes cilvēkiem, ģimenēm, senioriem), kā arī dažādus izklaides pasākumus. Privātā sektora ienākšana kultūras aprītē devusi pozitīvu pienesumu novada kultūrtelpai, dažādojusi to un paaugstinājusi kopējo kultūras pakalpojumu kvalitāti.

Visā novada teritorijā populārs ir lauku tūrisma piedāvājums: ekskursijas pa dažādām saimniecībām, kultūras pieminekļiem, ekotūrisms, ēdieni no vietējiem, sezonāliem produktiem, pirtis. Pateicoties ģeogrāfiskajam novietojumam un dabas daudzveidībai, populāri ir dabas taku maršruti, laivu braucieni pa Gauju, unikāli dabas apskates objekti. Vasarās naktsmitņu pieprasījums krietni pārsniedz piedāvājumu, bet aukstajā sezonā daudzi viesu nami ir slēgti tūristu trūkuma dēļ. Tāpēc, lai veidotu vienmērīgu un līdzsvarotu tūrisma industrijas darbību un noslodzi novadā, būtu jādomā par tūristu piesaisti un tūrisma aktivitātēm visa gada griezumā.

Attēls Nr.5. Kultūras iestādes Cēsu novadā

KULTŪRAS UN TŪRISMA INFRASTRUKTŪRA

Lai arī pēdējos gados daudz darīts, lai uzlabotu kultūras vietu sakārtošanu un labiekārtošanu, joprojām lielākais izaicinājums ir vides pieejamības nodrošināšana dažādām kultūrvietām. Jaunajā novadā nepieciešams turpināt darbu pie kultūras infrastruktūras uzlabošanas- nepieciešami ieguldījumi materiāltehniskajā aprīkojumā, IT rīku un modernu tehnoloģiju izmantošanā (kino demonstrēšanā u.tml.). Atsevišķās kultūras vietās nepieciešami ēku energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi un telpu atjaunošana.

Tūrisma jomā vērojama ceļošana ģimenes lokā vai individuāli, līdz ar to aktuāli tādi tūrisma infrastruktūras uzlabošanas jautājumi kā kempu novietnes, kuros nepieciešams nodrošināt atbilstošas komunikācijas – elektrību, internetu u.tml. Tāpat būtu jāattīsta velo infrastruktūra, nodrošinot savienojamību ar dažādiem tūrisma objektiem, piemēram, Āraiši-Cēsis-Ungurmuiža. Īpaši populāri kļūst dabas objektu apmeklējumi, pie lielas tūristu plūsmas un nenodrošinātas infrastruktūras šie objekti var tikt neatgriezeniski bojāti (piemēram, Līču-Laņģu klintis).

RADOŠĀS INDUSTRIJAS

Cēsu novadā valda vienprātība, ka novadam ir liels radošo industriju attīstības potenciāls. Šobrīd radošo industriju pārstāvji vairāk koncentrējas novada centrā – Cēsīs, taču arī citos novados vērojama atsevišķu personu vai organizāciju darbība šajā jomā. Radošo industriju darbība teritorijā no pašvaldību puses lielākoties tiek atbalstīta ar piemērotākiem telpu nomas nosacījumiem, tiek rīkoti atsevišķi vietējie projektu konkursi, kuros var piedalīties. Vietējie radošo industriju pārstāvji tiek iesaistīti dažādos pašvaldības rīkotos pasākumos.

Kā galvenie izaicinājumi, kas ietekmē kultūrvides un tūrisma nozari tiek definēti:

- ♦ Kultūras piedāvājuma informācijas aprīte un mērķauditorijas sasniegšana;
- ♦ Vietējās identitātes stiprināšana un kultūras pieejamība dažādām sociālekonomiskajām grupām;
- ♦ Pašvaldības, privātā sektora un NVO partnerība;
- ♦ Tūristu uzturēšanās laiks Cēsu novadā;
- ♦ Antropogēnās slodzes palielināšanās uz dabas jutīgajām teritorijām;
- ♦ Tūristu plūsmas virzīšana uz attālākām tūristu vietām.

Pēc kopējām apspriedēm ar sabiedrības un kopienu pārstāvjiem kā galvenās prioritātes kultūrvides un tūrisma attīstībā tiek izvirzītas:

- ♦ Vienots kultūras pārvaldības modelis, uzlabojot novada centra un pagastu kultūras dzīves speciālistu komunikāciju aktuālos jautājumus vērtējot kopsakarībā un veidojot līdzsvarotu kultūras pasākumu pārklājumu.

KULTŪRAS MANTOJUMS

Kultūras mantojumam ir ne vien tūristu piesaistes potenciāls, bet arī liela nozīme novada kopējā kultūras identitātē un pašapziņas stiprināšanā. Kopā visā Cēsu novadā ir 271 valsts nozīmes un 148 vietējas nozīmes kultūras pieminekļi:

- ♦ Priekuļu apvienībā 23 (13 valsts + 10 vietējas nozīmes);
- ♦ Vecpiebalgas apvienībā 104 (58 valsts + 46 vietējas nozīmes);
- ♦ Jaunpiebalgas apvienībā 31 (16 valsts + 15 vietējas nozīmes);
- ♦ Pārgaujas apvienībā 93 (66 valsts + 27 vietējas nozīmes);
- ♦ Līgatnes apvienībā 12 (7 valsts + 5 vietējas nozīmes);
- ♦ Amatas apvienībā 75 (45 valsts + 30 vietējas nozīmes);
- ♦ Cēsu pilsētā un Vaives pagastā 81 (66 valsts + 15 vietējas nozīmes).

Būtu nepieciešams veicināt mazāk populāru kultūras pieminekļu sakārtošanu un atpazīstamību.

Ar daudzveidīgu kultūras dzīvi novadā tiek realizēta nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana un tālāknodošana. Vēsturiskās tradīcijas, zināšanas, prasmes un vērtības veiksmīgi tiek integrētas mūsdienu kultūras procesos, organizējot dažādas meistarklases, darbnīcas un tradīciju pasākumus. Bagātīgā kultūrvēsturiskā pieredze novadam uzliek augstu latīņu kultūrvēsturiskā mantojuma uzturēšanā un saglabāšanā.

- ♦ Kultūras pasākumu norises pieejamības uzlabošana – diferencēta cenu politika (piemēram, dažādām vecuma grupām, jo īpaši jauniešiem), lai sasniegtu dažādas mērķa grupas;
- ♦ Atbalsta sniegšana sabiedrības iniciatīvām, daudzveidojot esošo pakalpojumu klāstu (t.sk. brīvprātīgas kustības veicināšana - rūpes par nozīmīgu dabas vai kultūras mantojumu u.tml.);
- ♦ Pamestu objektu un teritoriju iedzīvināšana, piesaistot investorus un jaunas iniciatīvas konkrētām vietām (piemēram, Līgatnes papīrfabrika);
- ♦ Tūrisma negatīvās ietekmes samazināšana, atbalstot ilgtspējīgu risinājumu ieviešanu tūrisma pakalpojumu norises vietās, nepieļaut tūrisma attīstībai nozīmīgu resursu degradējošas darbības, veicināt atbilstošas infrastruktūras veidošanu;
- ♦ Tematisku un kompleksu maršrutu izveide, lai palielinātu uzturēšanās ilgumu novadā – maršrutu izveide novada teritorijā un sadarbojoties ar reģionu, pēc iespējas efektīvāk izmantojot EnterGauja zīmolu.

IZGLĪTĪBAS VIDE UN PIEEJAMĪBA

Cēsu novada iedzīvotājiem ir plašas un kvalitatīvas iespējas gūt dažāda līmeņa un veidu pirmskolas, vispārējo, profesionālo, augstāko, speciālo, pieaugušo neformālo un interešu izglītību, tas ceļ novada konkurētspēju. Izveidojusies laba sadarbības starp izglītības iestāžu vadītājiem un personālu, kas veicina izaugsmes iespējas, ieviešot pieredzes apmaiņas pasākumus un dalīšanos ar labajām praksēm. Tāpat strādā dažādu tematisko jomu koordinatori, tomēr kopumā joprojām liels izaicinājums ir augsti kvalificētu un motivētu pedagogu piesaiste un noturēšana novadā. Pēc jaunā novada izveides izglītības iestāžu skaits būtiski palielinājies, un svarīgi nodrošināt spēcīgu savstarpējo tīklojumu metodiskajā darbā.

Izglītības iestāžu tīkls novada teritorijā pamatā koncentrējas novada funkcionālajā centrā - Cēsis un to funkcionālās ietekmes areālā. Pārējais izglītības iestāžu tīkls izkļiedēts novada blīvi apdzīvotajās vietās. Vispārējās un pirmskolas izglītības iespējas sasniedzamas labāka pārklājuma tīklā, savukārt augstākās izglītības, pieaugušo neformālās izglītības un speciālās izglītības tīkls ir salīdzinoši neliels novadā kopumā.

Tāpat kā valstī kopumā, arī Cēsu novadā pedagogu profesijas pārstāvju skaits samazinās, gados vecākie pedagogi dodas pensijā, savukārt jaunu pasniedzēju piesaiste darbam kļūst aizvien sarežģītāka salīdzinoši zemā atalgojuma līmeņa dēļ. Šis problēmjautājums šobrīd tiek risināts ar darba slodzes palielināšanu darbiniekiem, kas var radīt pārslodzi pedagogiem, rezultātā veidojot izdegšanas pazīmes, tādējādi ļoti būtiski ietekmējot pedagogu ikdienas darba efektivitāti un mentālo veselību. Paralēli tam pensijas vecumu sasniegušos pedagogus mudina turpināt darbu vai tiek piesaistīti skolotāji no citām

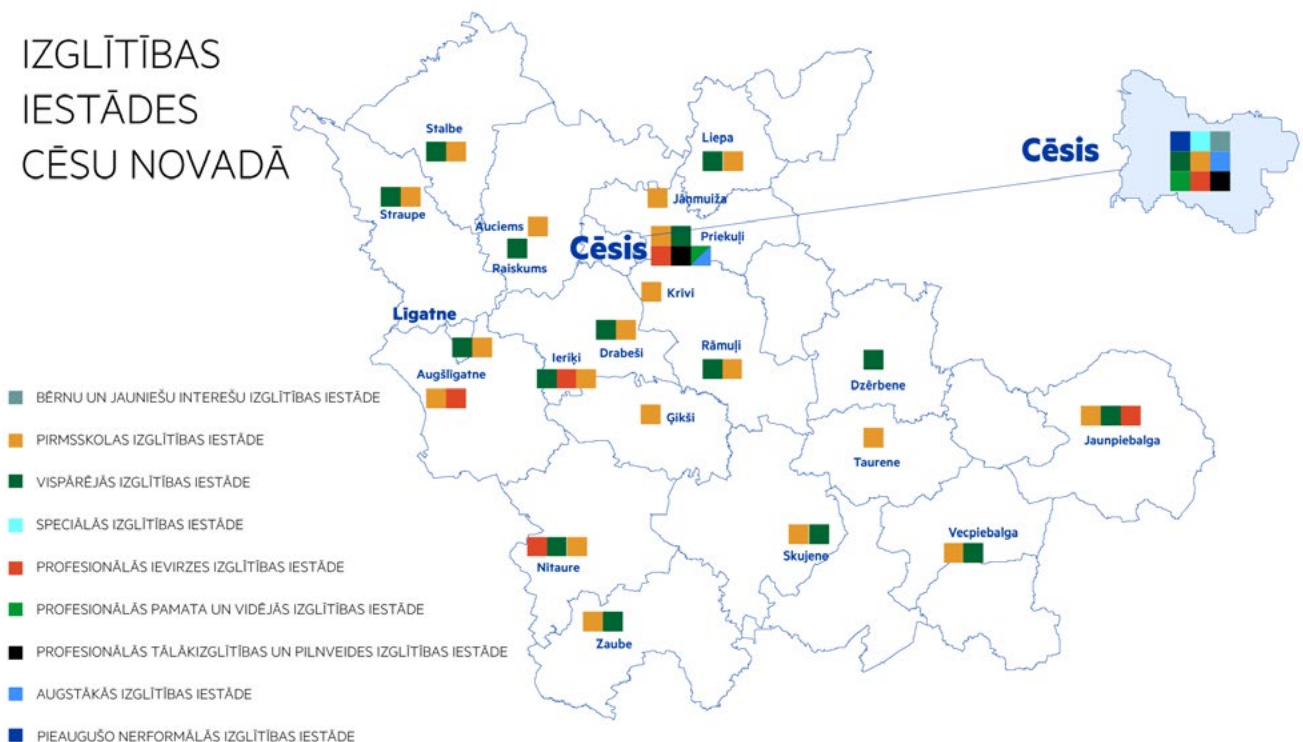
izglītības iestādām, veidojot vairāku sadalītu slodžu darbu. Novada skolās strādājuši un vēl joprojām strādā "Iespējamās misijas" pedagogi, kas sniedz izglītības saturam jaunu pienesumu, formas un mācību pieeju, tomēr tas neatrisina jautājumu, kā novada teritorijai piesaistīt jaunus un augsti kvalificētus pedagogus.

Liela daļa novada izglītības iestāžu pēdējo gadu laikā iesaistījušās dažādos Eiropas Savienības fondu finansētos projektos, kas aptver tādas tēmas kā karjeras izglītība, vides izglītība, atkritumu apsaimniekošana un dabas piesārņojums, veselīgs un dabai draudzīgs dzīvesveids, jaunu mācību metožu un IKT integrēšana mācību procesā. Šāda pieredzes gūšana sniedz iespēju iegūtās zināšanas ieviest ikdienas darbā, skolās veicinot jaunās izglītības kompetences. Skolās pieejami karjeras konsultanti, kas informē izglītojamos un skolēnu vecākus par vidējās, profesionālās un augstākās izglītības programmu iespējām dažādās nozarēs, balstoties uz skolēna interesēm un spējām. Tāpat skolās tiek integrēta karjeras izglītības programma, kurā tiek noteikts karjeras atbalsta aktivitāšu plāns. Skolotājiem ir šādas iestrādes audzināšanas programmā, organizējot ekskursijas uz ikgadējo izstādi "Skola", dažādām augstskolām un uzņēmumiem. Savukārt priekšmetu stundās tiek akcentētas profesijas, kurām nepieciešamas attiecīgā priekšmeta zināšanas. Pēc skolēnu iniciatīvas pieejama iesaiste projektā "Ēnu diena" un "Esi līderis", kas sniedz iespēju izzināt dažādas skolēnu izvēlētas profesijas ārpus formālā izglītības procesa.

Cēsu novada vispārējās izglītības iestādes aktīvi iesaistās skolēnu mācību uzņēmumu programmā (SMU), ko piedāvā organizācija "Junior Achievement Latvija". Līdz ar to skolās izveidoti un reģistrēti SMU, kas attiecīgi mācību gada beigās tiek likvidēti, tādējādi

Attēls Nr.6. Izglītības iestādes Cēsu novadā

IZGLĪTĪBAS IESTĀDES CĒSU NOVADĀ

skolēniem praktiskā veidā apgūstot uzņēmējdarbības prasmes un uzņēmuma likvidācijas procesu, kas sniedz papildus pieredzi formālās izglītības iestrādņēm, lai nostiprinātu savas zināšanas un iespējas nākotnē. Jaunu iespēju SMU dos Cēsu Digitālā centra organizētais biznesa ideju konkurss "IESKRĒJIENS", kura mērķis ir motivēt jauniešus sava biznesa veidošanai un attīstībai, inovatīva produkta/pakalpojuma radīšanai, veicinot jauniešu interesi savas uzņēmējdarbības sākšanai un uzņēmējspēju pilnveidei.

Mācību darba diferenciacijas veicināšanai skolu darbā tiek integrētas atbilstošas mācību metodes un paņēmieni pedagogiem, kas tiek pielāgoti, vadoties pēc mācību darba rezultātiem un mācību vielas uztveres spējām mācību priekšmetā un mācību stundu norises laikā. Mācību stundas laikā uzdevumi tiek diferencēti, un pielietotas dažādas mācību metodes, lai mācību procesā zināšanas pilnveidotu gan attiecīgā priekšmeta talantīgie skolēni, gan skolēni, kuriem mācību vielas apguvē nepieciešams lielāks laika un darba ieguldījums. Savukārt izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām

Līdz šim metode, kā tiek noteikta izglītības kvalitāte skolās, ir pēc skolēnu centralizēto eksāmenu rezultātiem, olimpiāžu un skolēnu zinātnisko konferenču rezultātiem. Valstī tiek noteikti divi reitinga vērtējumi – Draudzīgā aicinājuma fonda skolu reitings un Ata Kronvalda fonda reitings, kur Latvijas skolu tīkls tiek sadalīts četrās kategorijās: ģimnāzijas, pilsētu vidusskolas, lauku vidusskolas un specializētās skolas (tehniskumi, arodskolas, mūzikas skolas u.c.). Šajos reitingos novada skolas uzrāda atzīstamus rezultātus. Skolēniem par augstiem sasniegumiem mācību priekšmetu olimpiādēs un par sporta sasniegumiem tiek piešķirtas naudas balvas vai stipendijas, tā motivējot tiekties pēc augstākiem rezultātiem.

PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA

Cēsu novadā pirmsskolas izglītības programmas īsteno 25 izglītības iestādes, kas nodrošina pirmsskolas izglītību 2395 bērniem (dati uz 01.09.2021). Izglītojamajiem tiek pasniegts kvalitatīvs mācību saturs – vides izglītība, āra pedagogija u.c., kā arī mācību priekšmetu pasniegšana notiek tā, lai saņemta informācija parādītu starppriekšmetu saikni.

VISPĀRĒJĀ UN PROFESIONĀLĀ IZGLĪTĪBA

Novadā darbojas 24 vispārējās izglītības iestādes, kurās mācās 4599 skolēni (dati uz 01.09.2021) dažādās pamatizglītības, vispārējās vidējās izglītības, speciālās izglītības un profesionālās izglītības mācību programmās. Profesionālās izglītības programmas realizē Alfrēda Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskola, Cēsu Mākslas skola, Līgatnes mūzikas un mākslas skola, Jaunpiebalgas mūzikas un mākslas skola, Vidzemes Tehnoloģiju un dizaina tehnikums, kā arī VDT Spāres pamatskola, kur iespējams apgūt 3 profesionālās pamatizglītības programmas. Līgatnes Mūzikas un mākslas skola, Jaunpiebalgas Mūzikas un mākslas skola realizē profesionālā ievirzes programmas, bet Dzērbenes vispārīzglītojošā un mūzikas pamatskola, Nītaures mūzikas un mākslas pamatskola, Vecpiebalgas vidusskola līdztekus vispārīzglītojošajām izglītības programmām piedāvā profesionālās ievirzes programmas.

Profesionālās izglītības jomā svarīgi rast labu sadarbību ar uzņēmējiem par prakses vietām, kā arī jāuzlabo profesionālo skolu prestižs, lai motivētu jauniešus izvēlēties mācīties profesijās, kas

novadā nepieciešamas, piemēram, galdnieki, metinātāji u.c.

Vispārējās un profesionālās izglītības pedagogiem ir kopīgas sadarbības iestrādes, un savā darbā tie ievieš starppriekšmetu un starpdisciplinārās saiknes nodrošināšanu mācību procesā. Liela loma piešķirta arī mācību darba diferenciacijai, ieviešot metodiskus, organizatoriskus pasākumus, ar kuru palīdzību mācības tiek pielāgotas izglītojamo grupas spējām, motivācijai un talantiem.

AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA

Cēsu novads ir pozitīvs piemērs augstākās izglītības "nešanai" tuvāk saviem iedzīvotājiem, jo Cēsis atrodas Latvijas Universitātes un biznesa augstskolas "Turība" filiāles, kā arī RTU Cēsu studiju un zinātnes centrs, kas ir Rīgas Tehniskās universitātes filiāle Vidzemē, līdz ar to ir pārstāvētas dažādas augstākās izglītības programmas. Tā kā novadā nozīmīgo nozaru ir daudz, tas varētu būt motivējoši citām augstākās izglītības iestādēm atvērt savas filiāles un izglītības programmas. Pagaidām mūzikas un mākslas izglītības iegūšana augstākās izglītības līmenī novadā nav iespējama, lai gan ir labas iestrādes vidusskolas līmenī. Tāpat ļoti nozīmīgs aspekts augstākās izglītības iegūšanā ir Cēsu novada atrašanās vieta – tuvu reģionālajai augstākās izglītības iestādei "Vidzemes Augstskola", kā arī salīdzinoši nelielais attālums līdz Rīgai.

MŪŽIZGLĪTĪBA, NEFORMĀLĀ UN INTEREŠU IZGLĪTĪBA

Esošajās augstskolu filiālēs un mācību centros, piemēram, mācību centrā "BUTS", interesentiem, kas vēlas attīstīt dažādas prasmes, piedāvā šādu iespēju, apmeklējot dažādus kursus un profesionālās pilnveides programmas. Katrs var atrast ko noderīgu atbilstoši savām vēlmēm un vajadzībām – lai iegūtu jaunas zināšanas un pieredzi vai lai paaugstinātu savu kvalifikāciju atbilstoši interesēm un darba tirgus prasībām. Pēdējos gados iedzīvotāji aktīvi iesaistās Eiropas Sociāla fonda pieaugušo izglītības projektā "Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide", kura mērķis ir pilnveidot nodarbināto personu profesionālo kompetenci, lai novērstu darbaspēka kvalifikācijas neatbilstību darba tirgus pieprasījumam un veicinātu gan strādājošo konkurētspēju, gan darba produktivitātes pieaugumu. Apmācības projekta gaitā notikušas arī Cēsu novada izglītības iestādēs.

Novadā ir labas iestrādes interešu izglītībai, tajā skaitā jauniešu mērķauditorijai. Interese izglītība pieejama visa novada teritorijā ar pašvaldības atbalstu, tai iesaistoties ar finanšu līdzekļiem, inventāru un speciālistu piesaisti. Būtisks atbalsts interešu un neformālās izglītības jautājumos ir jauniešu centri, tāpēc nākotnē jāstrādā pie jauniešu centru kapacitātes uzlabošanas, jaunu speciālistu piesaistes, kā arī jaunu neformālās izglītības programmu izstrādes, lai piedāvātu izglītojamiem interesantu, mūsdienu tendencēm pielāgotu un praktiskās darbības balstītu izglītību.

Kā galvenie izaicinājumi, kas ietekmē izglītības nozari tiek definēti:

- ◆ Motivētu pedagogu piesaiste, noturēšana;
- ◆ Sadarbības veicināšana starp dažādām izglītības iestādēm (t.sk. speciālām skolām);
- ◆ Atbalsta personāla piesaiste izglītības iestādēm;
- ◆ Skolotāju prasmju pilnveide un atbilstoša sagatavotība;
- ◆ Izglītības un darba vides (praktiska zināšanu pielietošana) savstarpēja savienotība;
- ◆ Izglītības iestāžu tīkls un transporta nodrošinājums līdz tām;
- ◆ Jaunatnes lietu speciālistu nevienmērīgs pārklājums.

Pēc kopējām apspriedēm ar sabiedrības un kopienu pārstāvjiem kā galvenās prioritātes izglītības attīstībā tiek izvirzītas:

- ◆ Skolotāju piesaistei Cēsu novadam izstrādāt skolotāju piesaistes programmu – finansiāls atbalsts, dzīves vietas nodrošinājums, izaugsmes kursu iespējas u.c., veicinot ilgtermiņa interesi par darbu novadā;
- ◆ Savstarpēja metodiskā tīklojuma izveide starp visām izglītības

iestādēm, uzlabojot jau esošās sadarbības formas un mazinot izglītības iestāžu savstarpējo konkurenci– izglītības pārvaldes metodiķu grupa, skolotāju pieredzes grupa, lai veicinātu vienmērīgu mācību iestāžu attīstību;

- ◆ Programmas izveide, kas paredz atbilstošu un praktisku prasmju pilnveidi, atbilstoši skolotāju vajadzībām un vienots atbalsta modelis visiem jaunajiem skolotājiem;
- ◆ Atbalsta personāla speciālistu piesaiste, kas nodrošināšana ikvienā izglītības iestādē, mazinot pedagogu noslodzi;
- ◆ Mācību procesā implementēta praktisko iemaņu apguve, piesaistot uzņēmējus dažādos mācību priekšmetos, un izglītības piedāvājuma pielāgošana novada darba tirgus vajadzībām;
- ◆ Izglītības iestāžu tīkla efektīvs pārklājums teritorijā, pamata principu izstrāde, pēc kā tiek novērtēts izglītības iestāžu tīkla nepieciešamās izmaiņas. Pastāvīgs demogrāfiskās situācijas monitoringa;
- ◆ Nodrošināt speciālistu rotāciju un nodarbinātību visa novada teritorijā – veikt monitoringu par speciālistu slodzi un teritoriālu izvietojumu, balstoties uz datiem, izveidot sistēmu, lai veidotu vienmērīgu speciālistu pārklājumu visā novada teritorijā.

SOCIĀLĀ VIDE

Cēsu novadā par sociālo palīdzību un pakalpojumu nodrošināšanu atbildīga pašvaldības iestāde - Cēsu novada sociālais dienests, kas izveidota ar mērķi palīdzēt un nodrošināt konsultāciju iespējas iedzīvotājiem. Visā novada teritorijā tiek attīstīts vienmērīgs sociālo pakalpojumu nodrošinājuma tīkls, kas rūpējas par atbilstošu sociālo pakalpojumu un atbalsta veidu sniegšanu dažādām personu grupām.

Novadā pieejami dažāda veida sociālie pabalsti. Visbiežāk sastopamie sociālo pabalstu veidi ir saistīti ar materiālo ienākumu trūkumu - trūcīgās ģimenes statusam novadā atbilst 774 personas, garantētā minimālā ienākuma (GMI) saņēmēju skaits ir 176. Pašvaldībā pieejams arī plašs sociālo pakalpojumu klāsts, piemēram, sociālā aprūpe dzīvesvietā, ilgstoša sociālā aprūpe un dažāda veida sociālās rehabilitācijas pakalpojumi gan pieaugušajiem, gan bērniem. Sociālās aprūpes un rehabilitāciju centros izmitināts 161 novada iedzīvotājs. Iesaistoties Eiropas sociālā fonda atbalsta projektos, sociālo pakalpojumu kvalitāte un daudzveidība tiek pilnveidota atbilstoši novadu iedzīvotāju vajadzībām, lai sekmētu visu nepieciešamo pakalpojumu saņemšanu savā dzīvesvietā.

IEKĻAUJŌŠA SABIEDRĪBA

Jaunajā novada teritorijā kopā ar Vidzemes plānošanas reģionu tiek īstenoti vairāki projekti dzīves apstākļu uzlabošanai un sociālajai integrācijai personām ar garīga rakstura traucējumiem (GRT) un personām ar funkcionāliem traucējumiem (FT). Atsevišķās apvienību pārvaldēs tiek nodrošināts salīdzinoši plašs pakalpojumu klāsts – individuālas konsultācijas, asistenta pakalpojums, nodrošināts specializētā transporta pakalpojums personām ar FT, taču tas joprojām ir nepietiekams. Publisko pakalpojumu ēkās tiek veikti vides pieejamības uzlabojumi. Tiek attīstīta atbalsta personu piesaiste dažādām personu grupām - asistenti skolēniem ar īpašām vajadzībām, asistenti cilvēkiem ar FT vai GRT.

Personām ar GRT šobrīd sociālo pakalpojumu klāsts pašvaldībā ir visierobežotākais, un esošo pakalpojumu nodrošināšanā vērojama pārslodze. Trūkst sociālā mentora pakalpojumi, servisa dzīvokļi, grupu mājas, lai šīm personām nodrošinātu pēc iespējas kvalitatīvāku un pilnvērtīgāku dzīves vidi. Izmantojot dažādu fondu pieejamos resursus, tiek attīstīti sociālās integrācijas pasākumi. Nesen darbu sākuši dienas aprūpes centri Spārē, Priekuļos un Cēsīs personām ar GRT un FT.

SOCIĀLĀS PROBLĒMAS

Aktuālākās sociālās problēmas saistītas ar zemajiem māsaimniecību materiālajiem ienākumiem (darba alga, pensijas), kas ierobežo personu spēju nodrošināt savas pamatvajadzības: mājokli, veselības aprūpi, dažos gadījumos arī iztiku un izglītības nodrošināšanu bērniem. Situācijas īslaicīgai uzlabošanai tiek piešķirti pabalsti: garantētā minimālā ienākuma pabalsts, dzīvokļa pabalsts, bērniem ēdināšanas atlaides izglītības iestādēs, pabalsts veselības aprūpei. Taču tie ilgtermiņā neuzlabo ģimeņu, personu sociālo situāciju. Sadarbībā ar Nodarbinātības valsts aģentūru personām, kas palikušas bez darba, tiek piedāvāts attīstīt jaunas

prasmes, apmeklēt kursus, tiek sniegtas konsultācijas, kā arī tiek organizēti algotie pagaidu sabiedriskie darbi, lai veicinātu personas sociālo iekļaušanos sabiedrībā un mazinātu citus sociālos riskus.

Viena no plašāk pārstāvētajām sociālo pakalpojumu izmantošanas grupām ir seniori un vientuļi cilvēki. Cēsu novadā ir 4 pansionāti, kuros mīt novada seniori, taču ir daudz vientuļu pensionāru, kuri dzīvo individuālos mitekļos, tāpēc Sociālais dienests šīm personām sniedz atbalstu gan ikdienas vajadzību nodrošināšanā, gan rūpējas par senioru sociālo integrēšanos sabiedrībā, rīkojot dažādus publiskus pasākumus šai mērķa grupai.

Inovatīvu risinājumu meklēšana kļūst arvien aktuālāka, lai risinātu sociālās problēmas sabiedrībā. Viens no efektīvākajiem un inovatīvākajiem veidiem, kā mazināt sociālās problēmas, ir sociālā uzņēmējdarbība. Sociālās uzņēmējdarbības attīstība ir būtisks instruments sociālo problēmu risināšanai inovatīvā un ilgtspējīgā veidā. Atsevišķās novada apvienību pārvaldēs tiek īstenoti sociālas uzņēmējdarbības attīstīšanas projekti, piemēram, projekta sociālā spējinašana /spēcināšana lauku apvidos "SEMPRE" gaitā Liepā izveidota SIA "Pieturvieta". Šajā kafejnīcā/veikalā tiek piedāvāts iegādāties suvenīrus, ko radījuši cilvēki ar dažāda rakstura veselības traucējumiem, kā arī uzņēmuma darbinieki ir personas, kurām nav iespēju strādāt pilnas slodzes darbu.

VIENLĪDZĪBA

Cēsu novada pašvaldība ir pirmā institūcija Baltijas reģionā, kas parakstījusi "Dažādības hartu" - brīvprātīgu vienošanos, kuras mērķis ir cieņpilnas attieksmes veicināšana un dažādu sabiedrības grupu iekļaušana. Tiek veicināta cilvēku ar FT un GRT, kā arī citu mazāk aizsargātu sabiedrības grupu integrācija darba tirgū. Visās pašvaldības iestādēs un pašvaldībā esošo uzņēmumu darbībā tiek noteikta vienlīdzīga attieksme pret visiem iedzīvotājiem, tādējādi novēršot diskrimināciju uz dzimuma, etniskās piederības, ādas krāsas, vecuma, invaliditātes, seksuālās orientācijas, dzimuma identitātes un reliģiskās vai politiskās pārliecības pamata. Pašvaldības un arī publiskajās ēkās jānodrošina vides pieejamība ikvienam iedzīvotājam, tajā skaitā jāpilnveido publiskā ārtelpa. Jo vairāk domāsim par vismazāk aizsargātajiem cilvēkiem vides veidošanā, jo tā būs ērtāka, drošāka un pieejamāka ikvienam.

MĀJOKĻIS

Mājokļu fonds un dzīvojamo telpu pieejamība Cēsu novada pašvaldībā ir nevienmērīga – pašvaldības teritorijās, kas atrodas tuvāk novada centram, ir ievērojams mājokļu trūkums, kamēr attālākajās teritorijās pieprasījums pēc dzīvojamā fonda ir minimāls vai pat nav vispār. Arī no jauna celtās vienas ģimenes dzīvojamās mājas pārsvarā koncentrējas netālu no novada centra vai apvienoto pārvalžu blīvāk apdzīvotajām vietām, kur nodrošinātas labas satiksmes iespējas un pārējā infrastruktūra ir salīdzinoši augstā līmenī.

Pašvaldības īpašumos esošais mājokļu fonds galvenokārt sastāv no padomju laikos celtām daudzdzīvokļu ēkām. Šis mājokļu fonds daudzviet ir novecojis, ēkām būtu nepieciešams veikt

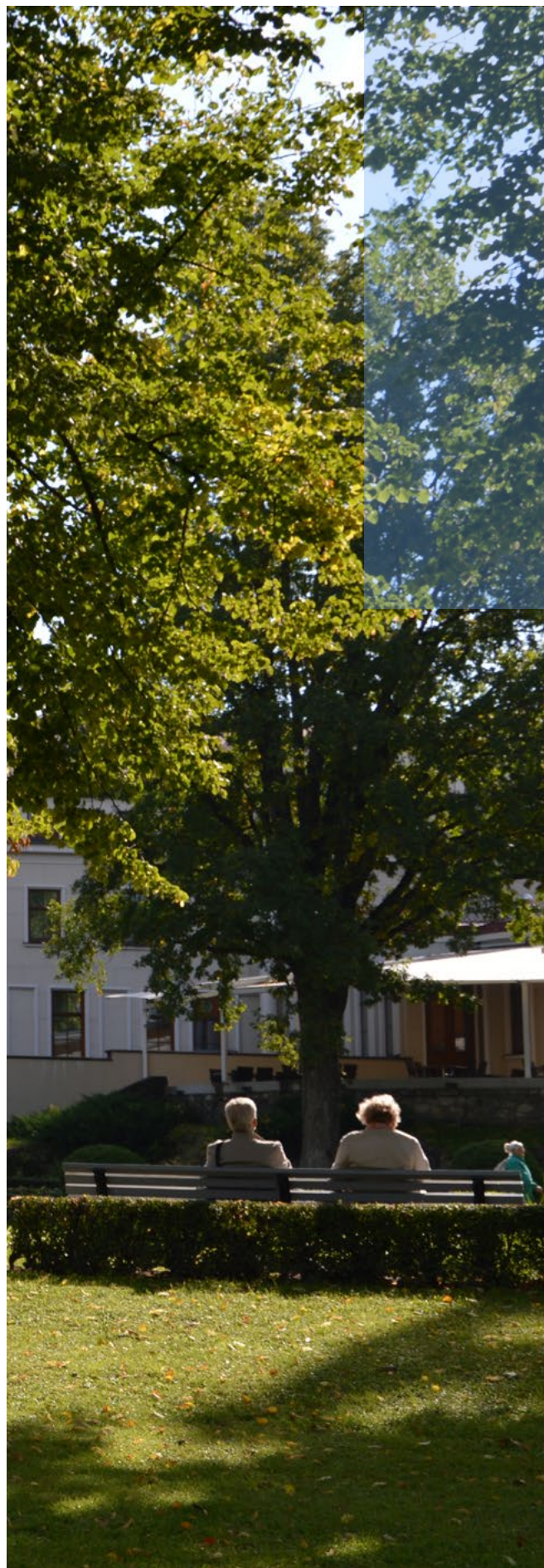
kanalizācijas, apkures, ūdensapgādes un energoefektivitātes uzlabojumus. Pašvaldības īres dzīvokļos lielākais pieprasījums ir pēc divu istabu dzīvokļiem, kam seko pieprasījums pēc vienistabas dzīvokļiem, par kuriem galvenokārt interesējas pensijas vecuma vai vientuļi cilvēki. Savukārt Cēsīs būtiski aug pieprasījums pēc trīs un vairāk istabu dzīvojamās platības, taču šādu mājokļu esošais piedāvājums ir nepietiekošs. Lai pilnvērtīgāk attīstītu dzīvojamo fondu, pašvaldība sāksi sadarbību ar privāto investori, attīstot daudzdzīvokļu ēku būvniecību Saules un Vilku ielas krustojumā, Cēsīs. Taču nepieciešams piesaistīt vēl jaunus investorus, jo dzīvojamā fonda palielināšana ar esošajiem resursiem nav pietiekama.

Kā galvenie izaicinājumi, kas ietekmē sociālās vides veidošanu tiek definēti:

- ◆ Ienākuma līmeņa plaisas palielināšanās starp pilsētu un lauku teritorijām;
- ◆ Novada saliedētas sabiedrības veidošana;
- ◆ Sociālā riska grupu un cilvēku ar hroniskām slimībām vai invaliditāti iekļaušana darba tirgū;
- ◆ Digitālās prasības paaugstināšana dažādām sociālajām grupām.

Pēc kopējām apspriedēm ar sabiedrības un kopienu pārstāvjiem kā galvenās prioritātes sociālās vides uzlabošanā tiek izvirzītas:

- ◆ Sociālo uzņēmumu izveide novadā, lai nordrošinātu darba vietas iedzīvotājiem no dažādām sociālā riska grupā (t.sk. pirmspensijas vecuma iedzīvotāji), mazinot bezdarba līmeni teritorijā;
- ◆ Pedagogu/asistentu piesaiste skolās, kuri palīdz bērniem ar savādāku mācību apguves procesa nepieciešamību, veidojot integrētāku izglītības vidi;
- ◆ Talantīgo jauniešu atbalsts, kuru ģimenes sociālais stāvoklis nespēj nodrošināt augstas kvalitātes izglītību, sniedzot finansiālus atbalsta mehānismus studiju iespējām;
- ◆ Sociālā dienesta pakalpojumu uzlabošana, veidojot mobilus pakalpojumus un nodrošinot iedzīvotājiem kvalitatīvāku informāciju par pakalpojumu klāstu, tādējādi sasniedzot vairāk iedzīvotājus, kuriem ir nepieciešams atbalsts;
- ◆ Senioru un citu sociālo riska grupu apmācības digitālajā prasībā, lai veicinātu iemaņas un iespējas saņemt pakalpojumus attālinātā formātā.

SABIEDRĪBAS VESELĪBA

Apkopojot datus Cēsu novadā primāro veselības aprūpi nodrošina 37 ģimenes ārstu prakses. Sadarbībā ar ģimenes ārstiem tiek īstenoti slimību profilakses pasākumi, rīkojot izbraukuma pieņemšanu speciālistiem, kā arī organizējot lekcijas par sirds un asinsvadu slimībām, onkoloģiskajām saslimšanām, ginekoloģiskajām slimībām un bērnu uztura jautājumiem. Tāpat svarīga ir reprodūktīvās veselības joma, kas lielā mērā skar jauniešus, tāpēc informatīvas lekcijas tiek organizētas skolās, taču jāvērs uzmanība, ka tā ir aktuāla tēma visām vecuma grupām. Būtiskākais izaicinājums ir finansējuma piesaiste, lai turpinātu informatīvās kampaņas seksuālās un reprodūktīvās veselības jautājumu izpratni gan jauniešu, gan viņu vecāku vidū.

Novada iedzīvotāji saņem pakalpojumu reģionālas, nacionālas nozīmes centros un galvaspilsētā. Lielākā daļa iedzīvotāju izmanto SIA "Cēsu klīnika" pakalpojumus, kas ir lokālā daudzprofilu slimnīca, kur sniedz 24 stundu stacionāro neatliekamo palīdzību, kā arī plānveida ambulatoros un stacionāros pakalpojumus.

Papildus novadā pieejami arī rehabilitācijas pakalpojumi, ko sniedz SIA "Rehabilitācijas centrs "Līgatne"", kā arī sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi VSIA "Rīgas psihiatrijas un narkoloģijas centrs" struktūrvienībā – ilgstošās sociālās aprūpes centrā "Vecpiebalga". Zobārstniecības kabineti pieejami Cēsis, Dzērbenē, Jaunpiebalgā, Līgatnē, Vecpiebalgā. Medikamentus un citas medicīnas preces iespējams iegādāties 22 aptiekās, kas izvietotas apdzīvoto vietu centros: Cēsis, Jaunpiebalgā, Liepā, Līgatnē, Nītaurē, Plācī, Priekuļos, Skujenē, Stalbē, Straupē, Taurenē, Vecpiebalgā, Zaubē.

PSIHOEMOCIONĀLĀ VESELĪBA

Sabiedrība arvien vairāk tiek informēta par mentālās veselības nozīmi, jo tā ir tieši tikpat svarīga kā fiziskā veselība. Rūpes par

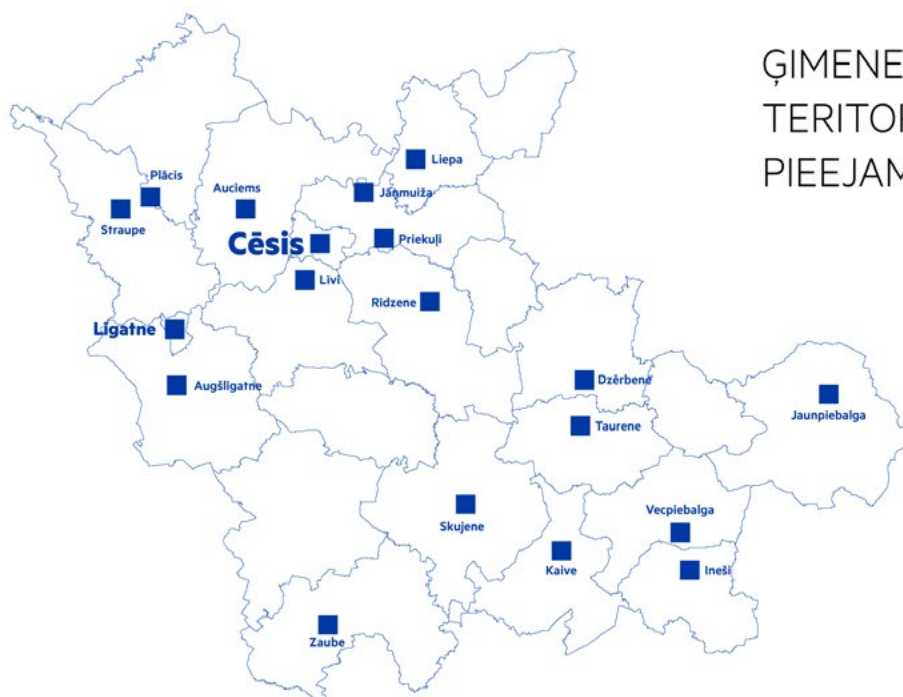
psihisko veselību ļauj justies labāk, dzīvot mierīgāk un sasniegt labākas sekmes dzīvē. Ņemot vērā COVID-19 pandēmiju, psihiskās veselības pakalpojumi sociālo pakalpojumu sniegšanās jomā ir ļoti pieprasīti. Mentālās veselības uzturēšana un stiprināšana ir būtiska ikviena cilvēka dzīves kvalitātei. Starp psihisko un fizisko veselību pastāv cieša saikne, fizioloģiskie procesi cilvēkā ir psihosomatiski pēc savas dabas, un tie pakārtoti viens otram. Fiziski un emocionāli stipri cilvēki ir pamats novada un valsts attīstībai un ilgtspējai.

Psihiskās veselības uzturēšanai novadā pieejami sertificētu psihologu pakalpojumi. Skolās psihoemocionālās veselības uzturēšanai dažādās vecuma grupās (bērniem, jauniešiem, vecākiem ar bērniem) ir atbalsta personāls: psihologs, sociālais pedagogs, medmāsa, to daļēji nodrošina arī klases audzinātājs. Vecākiem tiek nodrošināta iespēja apmeklēt grupu nodarbības ar bērniem – BEA (bērnu emocionālā audzināšana) un CAP (ceļvedis, audzinot pusaudzi).

Cēsu novada teritorijā tiek piedāvāti dažādi ar psihoemocionālo veselību saistīti pakalpojumi (galvenokārt novada sociālā dienestā pakalpojumi):

- ♦ īslaicīgā sociālā aprūpe institūcijā gan pieaugušajiem, gan bērniem;
- ♦ ilgstošā sociālā aprūpe institūcijā gan pieaugušajiem, gan bērniem;
- ♦ sociālā rehabilitācija dzīvesvietā vai institūcijā bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām;
- ♦ sociālā rehabilitācija dzīvesvietā pieaugušai personai, kura cietusi no prettiesiskām darbībām;
- ♦ sociālā rehabilitācija varmākām u.c.

Attēls Nr.7 Ģimenes ārstu pieejamība Cēsu novadā

ĢIMENES ĀRSTU TERITORIĀLA PIEEJAMĪBA

Cēsu novads iesaistījies arī Vidzemes plānošanas reģiona īstenotajā projektā "Vidzeme iekļauj", kura mērķis ir Vidzemes reģionā palielināt ģimeniskai videi pietuvinātu un sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu pieejamību dzīvesvietā personām ar invaliditāti un bērniem. Projekta gaitā tiek īstenoti dažādi pasākumi, kas ietekmē un uzlabo psihoemocionālo veselību gan bērniem, gan pieaugušajiem (psihologa pakalpojumi, rehabilitācijas pakalpojumi personām ar invaliditāti, bērniem ar invaliditāti un arī viņu vecākiem).

SPORTA UN AKTIVITĀŠU IESPĒJAS

Cēsu novadā sporta un aktivitāšu iespēju klāsts ir ļoti dažāds un plašs, sākot ar tradicionāliem sporta veidiem, kā basketbols, volejbols, vieglatlētika, un beidzot ar tādiem jauniem sporta veidiem, kā piemēram, pludmales teniss vai kanikross. Novada teritorijā nodrošināta sporta infrastruktūra gan iekšējai sporta veidiem, gan sportošanai ārā, kas COVID-19 pandēmijas izraisīto ierobežojumu dēļ, ir īpaši pieprasīta. Sportiskās aktivitātes popularizē ne tikai sporta koordinatori, kas ir kā amata vienības pašvaldībā, bet arī vairāk nekā 30 biedrības un sporta klubi, kas pārstāv vismaz 25 sporta veidus. Novadā ir plašas iespējas, lai nodarbotos ar fiziskajām aktivitātēm gan profesionālā, gan hobija līmenī.

Sporta infrastruktūra pārsvarā tiek nodrošināta novada izglītības iestādēs vai to tuvumā. Novada teritorijā ir arī dažādas āra sporta aktivitāšu iespējas, piemēram, futbola, pludmales volejbola laukumi, slēpošanas trases, āra treniņu laukumi. Sporta infrastruktūras bāze un aprikojums nodrošināts, lai varētu rīkot ne tikai vietēja mēroga sporta sacensības un treniņus, bet arī Latvijas un starptautiska mēroga sacensības, nometnes. Tāpat novadā ir labi attīstītas aktīvās brīvā laika pavadīšanas iespējas – dabas takas, pastaigu maršruti, "zaļais dzelzceļš", parki, veselības takas, kurās atrodami dažādi informatīvie materiāli par veicamajiem vingrojumiem.

Pirms administratīvi teritoriālās reformas apvienojamajos novados tika un joprojām tiek īstenoti veselības veicināšanas un slimību profilakses projekti, kas ietver fiziskas aktivitātes dažādām mērķauditorijām:

- ◆ skriešana ar treneri;
- ◆ āra vingrošana ar treneri;
- ◆ nūjošanas nodarbības;
- ◆ jauno māmiņu vingrošana fizioterapeites vadībā;
- ◆ joga trenera vadībā;
- ◆ dažādas deju nodarbības (break dance, biodeja);
- ◆ veselības diena;
- ◆ lekcijas par veselīgu uzturu u.c.

Šādu projektu mērķis ir akcentēt fizisko aktivitāšu pozitīvo ietekmi uz veselības veicināšanu un hronisko slimību profilaksi, kā arī iesaistīt pasākumos dažāda vecuma cilvēkus. Papildus dalībai dažādos projektos, pašvaldība nodrošina atbalstu sporta infrastruktūras iegādē, uzlabošanā, uzturēšanā, kā arī sporta pasākumu organizēšanā un finansējuma piesaistīšanā. Liela atsaucība ik gadu ir dažādiem tautas sporta pasākumiem novadā:

- ◆ Pagastu sporta spēles;
- ◆ Vietēja mēroga čempionāti, turnīri (skriešanas, pārgājienu, florbola, basketbola, volejbola, futbola utt.);
- ◆ Sporta nometnes bērniem;
- ◆ Slēpojiens "Apkārt Alaukstam" - lielākais slēpošanas maratons Latvijā;
- ◆ Izklaidējoša rakstura sporta spēles, piemēram, vasaras slēpojiens "Ziedošās slēpes" (Cēsu pilsētas svētku ietvaros) u.c.

Kā galvenie izaicinājumi sabiedrības veselības jomā tiek definēti:

- ◆ Speciālistu trūkums (t.sk. ģimenes ārstu);
- ◆ Veselīga uztura veicinošo pasākumu ilgtspēja pēc veselības veicinošo ESF finansējuma projektu beigām;
- ◆ Senioru un cilvēku ar īpašām vajadzībām fizisko aktivitāšu pasākumu nodrošināšana;
- ◆ Sabiedrības izglītošana par vakcinēšanos pret vakcinregulējamām infekciju slimībām (gripa, COVID-19, difterija, ērcu encifalīts u.c.);
- ◆ Finansējuma nodrošināšana seksuālās un reproduktīvās veselības aktivitāšu īstenošanai – jauniešu izglītošana;
- ◆ Psihologu, psihoterapeitu un psihiatru trūkums novadā.

Pēc kopējām apspriedēm ar sabiedrības un kopienu pārstāvjiem kā galvenās prioritātes sabiedrības veselības uzlabošanā tiek izvirzītas:

- ◆ Fizisko aktivitāšu nodrošinājums dažādām vecuma un sociālajām grupām, lai sekmētu visas sabiedrības fizisko aktivitāšu īstenošanu;

- ◆ Veselības veicinošu pasākumu nodrošināšana visā novada teritorijā, lai izglītotu iedzīvotājus par sabalansētu uzturu, fizisko aktivitāšu nozīmi ikdienā;

- ◆ Vakcinācijas iespējas visa novada teritorijā, nodrošinot izbraukumu pieejamību jeb mobilo vakcināciju, papildus nodrošinot izpratni par vakcinācijas nozīmi ilgtermiņā;

- ◆ Informatīvs pasākumu kopums sabiedrībai, izglītojot par dažādu veselības pakalpojumu un profilakšu klāstu (t.sk. reprodūktīvā veselība, psihoemocionālā veselība).

- ◆ Pakalpojumu sasniedzamība ikvienam iedzīvotājam, nodrošinot finansiālu atbalstu sabiedrības grupām, kurām finansiāli nav iespēja nodrošināt sev un saviem līdzcīvēkiem nepieciešamos pakalpojumus.

- ◆ Jaunu nozares speciālistu piesaiste, izveidoti atbalsta mehānismi, lai piesaistītu speciālistus uz dzīvi novadā.

- ◆ Pakalpojumu pilnveide un sasniedzamības uzlabošana, ieviestas mobīlas brigādes un attīstīta telemācīnas infrastruktūra.

SATIKSME UN MOBILĪTĀTE

Cēsu novads pēc administratīvi teritoriālās reformas kļuvis par ļoti lielu novadu, tā iekšējiem ceļiem sasniedzot 2651 km kopgarumu. Šādi attālumi reizē ir izaicinājums, norādot uz iekšējās migrācijas kapacitātēm, un arī ieguvums – norādot, ka nokļūšana no viena punkta līdz otram ir iespējama. Novada iekšējās savienojamības nodrošināšanai nepieciešams vērst uzmanību uz ceļu kvalitāti dažādos ceļa posmos, kas ikdienā ir noslogoti un ir būtiski, lai iedzīvotāji varētu efektīvi pārvietoties. Kā dabiskais pārvietošanās šķērslis tiek minēta Gauja, pār kuru patlaban Cēsu novadā ir seši tilti – Cēsu pilsētā, Rāmniekos, un četri no tiem Jaunpiebalgas novada teritorijā (Jaunpiebalgā, Jēcos, Melnbāržos, Urlēs), un pārceltuve Līgatnē, kurai ir sezonāls raksturs, kā arī pastāv kravnesības ierobežojumi.

Lai nodrošinātu veiksmīgu novada attīstību, nepieciešams ņemt vērā atbilstošu nodrošinājumu un attīstību kravas transportam un tā loģistikai. Neskatoties uz to, ka Cēsu novadā nav izteikti attīstīta rūpnieciskā darbība, novadā ir vairāki gan valsts, gan starptautiskas nozīmes ceļa posmi, pa kuriem pārvietojas kravas transports. Novada mērķis ir šo transporta kustību maksimāli optimizēt un nodrošināt tā drošu pārvietošanos, ņemot vērā biežāk izmantotos ceļa posmus. Apskatāma arī dzelzceļa loma nākotnes kravu pārvadājumos Cēsu novadā.

Kā būtisks izaicinājums saistībā ar kravas transportu un loģistiku, tiek minēta kravu elektrifikācija – novadam jābūt gatavam pielāgoties jaunajām tendencēm un savlaicīgi nodrošināt to iedzīvotājiem ikdienā. Svarīgi saglabāt un veicināt decentralizētu (tostarp digitālu, bet ne tikai) pakalpojumu pieejamību arī novada perifērijā, samazinot nepieciešamību pēc fiziskas klātbūtnes Cēsis. Īpaši svarīgi to skatīt kontekstā ar senioru iekļaušanu, kuriem slēgti veikali, pasta nodaļas un bankomāti var radīt pakalpojumu pieejamības problēmas.

AUTOCEĻU TĪKLS

Cēsu novada teritorijā ir divi valsts nozīmes autoceļu posmi A2 (Rīga-Sigulda-Igaunijas robeža (Veclaicene)) un A3 (Inčukalna-Valmiera-Igaunijas robeža), 6 valsts reģionālo autoceļu posmi, 23 valsts vietējas nozīmes un pašvaldības ceļi ar dažādiem ceļu segumiem. Kopējais novada ceļu tīkla blīvums ir 2,09 km/km², kas ir lielākais blīvuma rādītājs Vidzemes reģionā. Pašvaldības pārziņā esošo ceļu kopgarums ir 1385 km, bet ielu kopgarums novada pilsētās ir 281 km. Autosatiksmes nodrošinājumam novadā ir 47 valsts tilti, kā arī 31 pašvaldības pārziņā esošs tilts. Pašvaldības pārziņā esošo tiltu novērtējums 2019.gada beigās raksturots kā apmierinošs.

DZELZCEĻŠ

Novadā atrodas dzelzceļa līnija Rīga-Cēsis-Lugaži-valsts robeža-Tallina (EE). Lai arī Cēsu pilsētā pieejamas 3 dzelzceļa šķērsošanas vietas – Valmieras iela, J.Poruka iela, Piebalgas iela, kā arī viena labiekārtota šķērsošanas vieta gājējiem (pie dzelzceļa stacijas), kopumā drošība dzelzceļa tuvumā novadā vērtējam kā zema. Nākotnē ļoti nepieciešams izbūvēt drošu dzelzceļa šķērsojumu pie Līgatnes dzelzceļa stacijas un papildus gājēju šķērsojumu Cēsu pilsētā pie Piebalgas ielas. Dukuru ciema iedzīvotājiem, dodoties

uz Cēsīm vai autobusa pieturu, jāšķērso dzelzceļa pārbrauktuve (Dukuri) uz autoceļa V330 (Dukuri-Rāmnieki) – gar šo autoceļu nav izbūvēts gājēju celiņš, pārbrauktuve nav izgaismota. Pasažieriem, ejot uz dzelzceļa staciju "Jāņmuiža" pie valsts autoceļa P20, jāšķērso neizgaismota dzelzceļa pārbrauktuve. Liepā pasažieri līdz stacijai "Lode" var nokļūt pa gājēju celiņu, bet daudzi izmanto īsāko ceļu, šķērsojot sliedes neatļautā vietā.

SATIKSĒS DROŠĪBA

Būtisks uzlabojums gājēju un satiksmes drošībai ir apgaismotu gājēju – velosipēdistu celiņu izbūve novada apdzīvotāko teritoriju tuvumā. Novadā kopumā domāts par satiksmes drošību tieši skolu un bērnudārzu apkārtnēs, t.sk., izvietotas gājēju pārejas un pie skolām uzstādīti ātruma ierobežošanas vaļņi vai paceltās gājēju pārejas. Drošību uz ielām regulē arī izvietotās ceļa zīmes par ātruma ierobežojumu skolu un dzīvojamās zonas tuvumā. Novada mazākajos ciematos visbiežāk gājēju celiņi nav izbūvēti.

Cēsu novadā 2019.gadā tika apstiprinātas Satiksmes drošības un mierināšanas vadlīnijas, kas paredz vienādu pieeju satiksmes infrastruktūras uzlabošanas projektiem, īpašu uzmanību vērstot uz mazāk aizsargāto satiksmes dalībnieku drošību satiksmē. Nākotnē nepieciešams paplašināt vadlīniju tvērumu, īpaši pievēršot uzmanību iespējamiem risinājumiem mazāk apdzīvotās novada vietās.

Nākotnes izaicinājumi satiksmes drošības uzlabošanā: ielu un ceļu segumu atjaunošana un pārbūve, gājēju ietvju izbūve un pārbūve, ceļu prioritāšu pārskatīšana krustojumos, bīstamāko ceļu posmu pārredzamības uzlabošana, apgaismojuma un veloceļu izbūve.

SABIEDRISKAIS TRANSPORTS

Patlaban Cēsu jaunveidojamajā novadā pieejama gan starppilsētu autobusu, gan vilciena satiksme. Kā viens no lielākajiem ieguvumiem tiek uzsvērts Cēsis – Rīga – Cēsis ekspresvilciens, kas nodrošina nokļūšanu galvaspilsētā 1h15min. Jānorāda, ka iespējas izmantot sabiedriskā transporta pakalpojumus, lai dotos uz Rīgu, ir sarežģītākas iedzīvotājiem, kuri nedzīvo tiešā valsts galveno autoceļu vai vilciena satiksmes tuvumā, viņiem jāveic pārsēšanās uz citu autobusu kādā no maršrutu saskares punktiem. Samazinoties sabiedriskā transporta lietotāju skaitam, tiek samazināti reisu skaiti visos maršrutos. Iepriekšējā pieredze rāda, ka nākotnē šī tendence var turpināties. Kā alternatīva sabiedriskā transporta reisu samazināšanai varētu kalpot pakalpojums sabiedriskais transports pēc pieprasījuma. Sabiedriskā transporta pakalpojumus nodrošina tuvāko pilsētu sabiedriskā transporta pakalpojumu kompānijas AS "CATA" un SIA "VTU Valmiera", SIA "Sabiedriskais autobuss", SIA "NORMA –A", AS "Nordeka".

Sabiedriskais transports vairākos maršrutos pieejams arī Cēsu pilsētas teritorijā. Sabiedriskā autobusa pakalpojumus nodrošina AS "CATA".

Kā viens no izaicinājumiem saistībā ar sabiedriskā transporta pieejamību tiek minēti digitālie risinājumi – tos ne vienmēr efektīvi prot izmantot seniori, un līdz ar to, pakalpojumu digitalizācija mēdz izslēgt dažādas vecuma grupas no pakalpojuma pieejas.

Kā vēl viens izaicinājums tiek minēts transporta kustības laiks, kas nav sabalansēts. Bieži iedzīvotāji sastopas ar tukšajiem "logiem", kuros nav iespējams izmantot sabiedriskā transporta pakalpojumus. Iespējams lauku teritorijā nepieciešams ieviest sabiedrisko transportu pēc pieprasījuma. Līdztekus nepieciešams aktīvi domāt par draudzīgāka pakalpojuma nodrošināšanu tūristiem – arvien vairāk gan vietējie, gan ārvalstu tūristi izvēlas pārvietoties ar velosipēdiem, taču velosipēdu pārvietošana tieši sabiedriskajā transportā ne vienmēr ir ērta un pārdomāta. Tāpat tiek uzsvērta vispārējā informācijas pieejamība par transporta satiksmes nodrošinājumu – būtu nepieciešams nokartēt vienas shēmas karti, kas iezīmētu novada ceļus.

Nākotnē iespējams veidot un attīstīt sabiedriskā transporta alternatīvas: velosipēdu un elektroskūteru noma un infrastruktūra, koplietošanas vieglā autotransporta sistēmas izveide, kopābraukšanas platformas izveide.

MOBILITĀTE KĀ PAKALPOJUMS

Saistībā ar straujo iepirkšanās paradumu maiņu Covid-19 dēļ būtiski audzis piegādes pakalpojumu pieprasījums. Pakomāti pieejami Cēsu pilsētas, Līgatnes, Straupes un Vecpiebalgas iedzīvotājiem. Pārējā novada teritorijā nav pieejami pakomātu un pasta staciju pakalpojumi, kas no pakalpojuma pieejamības skatījuma, būtu vērtējams kā iedzīvotājiem nepieciešams pakalpojums.

Līdz ar dažādu tehnoloģiju ienākšanu ikdienas paradumos nereti tieši seniori ir tā vecuma grupa, kas nespēj augt līdz ar jaunajām tendencēm un tiek neapzināti izstumti no dažādu pakalpojumu pieejamības. Līdz ar to nepieciešams ieviest risinājumus, kas būtu fokusēti tieši uz senioriem un viņu iekļaušanu dažādos procesos. Kā viens no šādiem veiksmīgiem piemēriem tiek minēti sociālā dienesta pakalpojumi senioriem, lai tos nogādātu, piemēram, uz ārsta vizīti.

Šī jautājuma aktualitāte un izaicinājums tiek akcentēts īpaši, jo nepieciešama valsts rīcībpolitika jautājumos, kas skar ne tikai senioru mobilitāti, bet arī lauku teritorijās dzīvojošās sabiedrības daļas iespēju pārvietoties pēc vajadzības. Papildus tiek minēti juridiskie šķēršļi, kā arī transporta savietojamība ar cilvēku faktiskajām un praktiskajām vajadzībām. Transportam jābūt funkcionējošam pēc būtības, tur, kur tam ir pieprasījums, un tam

jābūt aktualizētam vai risinātam apvienību pārvalžu līmenī un tad – pašvaldības līmenī ar piedāvājuma nodrošinājumu.

MIKROMOBILITĀTE

Mikromobilitāte un dališanās mobilitāte mūsdienās kļūst par arvien aktuālāku instrumentu, kā nodrošināt dabai draudzīgākus un indivīdiem piemērotākus risinājumus, lai ērti un ātri pārvietotos gan pilsētvidē, gan ārpus tās. Kā viens no primārajiem šāda paradumu pārņemšanas mehānismiem ir nodrošināt atbilstošu infrastruktūru – veloceļus. Jaunveidojamā novada gadījumā tiek izcelts tieši Cēsu un Priekuļu veloceļa savienojums, kas tiek aktīvi izmantots.

Kā galvenais izaicinājums mikromobilitātes nodrošināšanai novadā tika minēts tieši vienota veloceļu tīkla izbūve jaunveidojamā novada teritorijā. Nepieciešams nodrošināt veloceļu tīklu gan apdzīvoto vietu ietvaros, gan svarīgākajos starppilsētu savienojumos ar lielāko potenciālu lietišķajiem un rekreācijas braucieniem. Tiek uzsvērta nepieciešamība pārdomāti veloceļus veidot kopā ar remontējamajiem ceļu un ielu posmiem. Kontekstā ar pieaugošo elektriskās mikromobilitātes popularitāti un kopumā pieaugošo velosipēdu skaitu Cēsu pilsētā un lielākajās apdzīvotajās vietās nepieciešams nodrošināt no gājējiem pilnvērtīgi nodalītu, kvalitatīvu veloinfrastruktūru vai apstākļus drošai dalībai kopējā satiksmē uz brauktuves. To jānodrošina ar vienotu pieeju ielu dizainam Cēsu pilsētā un visā novadā. Tāpat nepieciešams veicināt dažādu transporta veidu integrāciju ar mikromobilitāti un dališanās pakalpojumiem, veidojot pārdomātu mobilitātes punktu tīklu.

Lai nodrošinātu ērtu mobilitāti ikvienam, t.sk. iebraucējam, novadā aktīvi jādomā arī par mikromobilitātes pakalpojumu pieejamību, ne vien par infrastruktūru. Būtu nepieciešams sekmēt velosipēdu nomas punktu skaita palielināšanos un izvietošanu svarīgākajos veloinfrastruktūras punktos. Citi mikromobilitātes pakalpojumi, t.sk. elektroskūteru noma, elektrovelo noma u.c. novadā nav pieejami.

Kā galvenie izaicinājumi satiksmes jautājumos tiek definēti:

- ◆ Sabiedriskā transporta kustību laika sabalansēšana;
- ◆ Satiksmes drošības paaugstināšana, samazinot satiksmes negadījumu skaitu;
- ◆ Intermodālas pārvietošanās iespējas;
- ◆ Vienota veloceļu izbūve novada teritorijā;
- ◆ Cilvēku domāšanas un paradumu maiņa.

Pēc kopējām apspriedēm ar sabiedrības un kopienu pārstāvjiem kā galvenās prioritātes satiksmes un mobilitātes uzlabošanā tiek izvirzītas:

- ◆ Sabiedriskā transporta kustības koordinācija un pārstrukturēšana, lai tā būtu atbilstoša pieprasījumam

(svārstmigrācija, sezonālas plūsmas) un nodrošinātu efektīvas pārvietošanās iespējas;

- ◆ Iedzīvotāju izglītošana, lai mainītu esošos paradumus saistībā ar sabiedriskā transporta un privātā transporta lietošanu;
- ◆ Satiksmes mierināšanas risinājumu ieviešana, radot zonas, kur autotransportam, velotransportam un gājējiem ir vienlīdz drošas pārvietošanās iespējas, respektējot visu satiksmes dalībnieku intereses;
- ◆ Infrastruktūras attīstība alternatīvu pārvietošanās līdzekļu izmantošanai, lai veicinātu dabai draudzīgāku pārvietošanās veida īpatsvara palielināšanos kopējā sabiedrībā (velo celiņu un gājēju ceļa tīkla pilnveida un savienojamība).

SVID ANALİZE

SVID ANALĪZE

ILGTSPĒJĪGA PĀRVALDĪBA

STIPRĀS PUSES:

- ◆ E-pakalpojumu pieejamība
- ◆ Aktīva komunikācija ar iedzīvotājiem caur dažādiem komunikāciju avotiem
- ◆ "Cēsu novads" aplikācijas pieejamība un iespēja ziņot pašvaldībai par iedzīvotājiem aktuālām problēmām
- ◆ Pašvaldības atvērtība iedzīvotāju iniciatīvām
- ◆ Pašvaldības vadības un speciālistu izbraukuma tikšanās ar vietējiem iedzīvotājiem
- ◆ Pašvaldības atvērto datu pieejamība data.gov.lv
- ◆ Hakatonu organizēšana pašvaldībai svarīgu jautājumu risināšanā
- ◆ Dažādu tematisko forumu organizēšana
- ◆ Ikgadējās iedzīvotāju aptaujas par pašvaldības darba kvalitāti
- ◆ Pašvaldības speciālistu iespējas strādāt attālināti un ar elastīgu darba laiku

IESPĒJAS:

- ◆ Vienmērīga kvalitatīvu pakalpojumu pieejamības nodrošināšana visā novada teritorijā
- ◆ Iedzīvotāju apmācības digitālajā pratībā
- ◆ Iedzīvotāju viedokļu apzināšana
- ◆ Pašvaldības speciālistu kompetences paaugstināšana
- ◆ Vienota novada identitātes izveidošana
- ◆ Nodrošināta IKT materiālās bāzes pieejamība iedzīvotājiem, lai saņemtu pakalpojumus un iegūtu aktuālo informāciju u.c.
- ◆ Uz sadarbību vērsta pārvaldība ar citām valsts iestādēm un institūcijām
- ◆ Sabiedrības iesaiste lēmumu pieņemšanas procesos
- ◆ Atbalsta sniegšana kopienu iniciatīvām
- ◆ Atvērto datu izmantošanas potenciāls
- ◆ Uz datiem balstītu lēmumu pieņemšana
- ◆ Viedās pašvaldības attīstīšanas iespējas
- ◆ Līdzdalības budžeta nodrošināšana
- ◆ Pieredzes apmaiņas nodrošināšana pašvaldības darbiniekiem
- ◆ Iespējas attīstīt čatbota/virtuālā asistenta klātbūtni komunikācijā ar iedzīvotājiem

VĀJĀS PUSES:

- ◆ Birokrātiskais slogs
- ◆ Vāji attīstīta sadarbība ar vietējām kopienām
- ◆ Teritorijas vienmērīga pārraudzīšana
- ◆ Iedzīvotāju zemā iesaiste pašvaldības darba procesos
- ◆ Augsti kvalificētu speciālistu trūkums pašvaldībā
- ◆ Zema privātā un publiskā partnerība
- ◆ Trūkst sistemātiskas atvērto datu publicēšanas
- ◆ Nav pieejami reāllaika datu avoti
- ◆ Pašvaldības speciālistu nespēja apgūt jaunas prasmes/sistēmas

DRAUDI:

- ◆ Iedzīvotāju skaita samazināšanās
- ◆ Ieviesto IKT sistēmu nepilnīga izmantošana no iedzīvotāju puses
- ◆ Pašvaldības sniegto pakalpojumu centralizācija
- ◆ Teritorijas nevienmērīga attīstība
- ◆ Informatīvās telpas pārsātinājums - informācijas neiegūšana
- ◆ Visu iedzīvotāju grupu nesasniedzšana
- ◆ Zemi iedzīvotāju vidējie ienākumi - nav pieejams tehniskais nodrošinājums
- ◆ Pašvaldības speciālistu izdegšana un migrācija
- ◆ Pašvaldības speciālistu zināšanu trūkums
- ◆ Iedzīvotāju un pašvaldības speciālistu neizpratne par datu izmantošanas iespējām
- ◆ Iedzīvotāju grūtības definēt savas vajadzības
- ◆ Pakalpojumu savstarpējā savietojamība (piemēram centralizācijas process)
- ◆ Nesaprotamas pašvaldības darbinieku kompetences
- ◆ Globālo procesu ietekme uz pašvaldības attīstības iespējām un finansējuma izlietojumu

PAŠĢENERĒJOŠA SABIEDRĪBA

STIPRĀS PUSES:

- ◆ Pieaugošais NVO un citu iedzīvotāju pašiniciatīvas veidotu organizāciju skaits
- ◆ Pieejamais Eiropas Savienības fondu atbalsts iedzīvotāju iniciatīvām
- ◆ Iedzīvotāju iniciatīvu atbalsts no pašvaldības puses
- ◆ Jauniešu interese par kopienas, pilsoniskām, līdzdalības aktivitātēm
- ◆ Amatu māju un tautas namu pieejamība
- ◆ Spēcīgi kopienu līderi novada teritorijā
- ◆ Kopienu pasākumu norise
- ◆ Viedo ciemu koncepts (Skujene)

IESPĒJAS:

- ◆ Zinošu cilvēkresursu piesaiste efektīvas kopienas veidošanā.
- ◆ Kopienu tīklošanās iespējas un sadarbība dažādu projektu gaitā
- ◆ Sabiedrības izglītošana un iesaistīšana kopienu darbībā
- ◆ Savstarpējas uzticēšanās veicināšana pašvaldības un iedzīvotāju vidū.
- ◆ Pašvaldības funkciju deleģēšana kopienām
- ◆ Kopienu tīklošanās un sadarbības veicināšana
- ◆ Grantu konkursu organizēšana kopienu vajadzībām
- ◆ Digitālo prasmju pilnveide kopienu stiprināšanas procesos
- ◆ Pašvaldības iesaiste telpu nodrošināšanā kopienu pasākumiem
- ◆ Kopienu foruma veidošana
- ◆ Kopienu kartēšana novada teritorijā
- ◆ Attīstīt viedo ciemu tīklu

VĀJĀS PUSES:

- ◆ Nepietiekamā cilvēku izpratne par kopienas darbību un to piensumu
- ◆ Nepietiekams pašvaldības finansiāls un infrastruktūras atbalsts
- ◆ Iedzīvotāju neuzticība pašvaldības darbam un neizpratne par procesiem pašvaldībā
- ◆ Finansējuma apguves pratības trūkums kopienu aktivitātēm
- ◆ Komunikāciju iespējas nodrošināšana
- ◆ Kopienu problēmu apzināšana un izpratne
- ◆ Pieredzes trūkums projektu finansējuma piesaistei

DRAUDI:

- ◆ Materiālā atbalsta trūkums no pašvaldības un valsts iestādēm
- ◆ Nestabila situācija pasaulē, pandēmijas ietekme
- ◆ Iedzīvotāju spēja definēt savas vajadzības
- ◆ Lauku kopienu dalībnieku kopā sanākšanas grūtības dzīvesvietas izkļiēdes dēļ
- ◆ Kopienu šķelšanās iekšēju nesaskaņu dēļ, spēcīga līdera neesamības dēļ
- ◆ Iedzīvotāju migrācija
- ◆ Politiskās varas maiņa
- ◆ Kopienu pārstāvju zemās digitālās prasmes
- ◆ Kopienu nespēja pastāvēt bez pašvaldības atbalsta

UZŅĒMĒJDARBĪBA UN LAUKSAIMNIECĪBA

STIPRĀS PUSES:

- ◆ Profesionālās izglītības iestādes
- ◆ Augstāko izglītības iestāžu filiāles
- ◆ Aktīva uzņēmējdarbības vide Cēsu pilsētā
- ◆ Piesātināts tirdzniecības objektu tīkls un jaunu tirdzniecības centru celtniecība – konkurences veidošanās, kas stimulē nepārtrauktu attīstību un kvalitāti
- ◆ Labs rūpniecisko teritoriju novietojums pilsētā, industriālo teritoriju attīstība Cēsu pilsētas funkcionālajā teritorijā (Amatas, Pārgaujas, Priekuļu novados)
- ◆ Stabili pieaugošā pilsētas viesu skaita pozitīvā ietekme uz tūrisma infrastruktūras attīstību, tūrisma klāsteris un sadarbība starp novadiem
- ◆ Pieejams atbalsta pakalpojumu tīkls
- ◆ Pašvaldībā pastāv nekustamā īpašuma atļaižu sistēma uzņēmējiem

VĀJĀS PUSES:

- ◆ Svārstīga uzņēmumu dinamika (attiecība - reģistrētie/likvidētie)
- ◆ Lauksaimniecības zemes efektīvu izmantošanu kavē reljefs
- ◆ Gaujas nacionālā parka ierobežojumi saimnieciskajai darbībai
- ◆ Nepietiekošs tūrisma infrastruktūras tīkls
- ◆ Iedzīvotāju novecošanās, emigrācija
- ◆ Brīvu teritoriju pieejamība uzņēmējiem, kur nodrošināts nepieciešamais infrastruktūras komplekss
- ◆ Neoficiālā nodarbinātība, nodokļu nemaksāšana
- ◆ Nepietiekošs dzīvojamais fonds jauna darbaspēka izmitināšanai
- ◆ Ceļu tīkla zemā kvalitāte (grants ceļi) īpaši rudens – pavasara periodā
- ◆ Kvalificētu speciālistu trūkums

<ul style="list-style-type: none"> ◆ Ģeogrāfiskais novietojums pret galvaspilsētu Rīgu ◆ Pašvaldības investīcijas uzņēmējdarbībā (industriālo teritoriju attīstība) ◆ Kopstrādes telpu pieejamība Cēsu pilsētā 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Neizmantots Cēsu vecpilsētas potenciāls ◆ Vāja profesionālo skolu tehniskā bāze, vāja sadarbība starp pētniecības iestādēm un uzņēmējiem ◆ Trūkst augsti kvalificētu pedagogu praktiskām jomām profesionālajās skolās, konkurēt nespējīgs pedagogu atalgojums ◆ Vāja uzņēmumu sadarbība: netiek izmantots sadarbības un specializācijas potenciāls ◆ Tālākizglītības/ mūžizglītības iespēju trūkums pilsētā
<p>IESPĒJAS:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ES struktūrfondu finansējums uzņēmējdarbības attīstībai un inovācijām ◆ Izglītības un attālinātā darba iespējas ◆ Investoriem interesanta teritorija ◆ Investīciju objektu esamība (zeme, ražošanas ēkas) tālāk no Cēsīm ◆ Jaunu industriālo zonu attīstība Cēsīs ◆ Brīvo, rūpnieciskai ražošanai paredzēto teritoriju labiekārtošana novadā ◆ Tūrisma un atpūtas infrastruktūras un aktivitāšu attīstīšana un pilnveidošana ◆ Sporta, veselības un rehabilitācijas tūrisma uzņēmējdarbības jomu attīstīšana paralēli industriālu zonu izveidei ◆ Novada transporta infrastruktūras sakārtošana un attīstīšana ◆ Profesionālās un augstākās izglītības piedāvājuma attīstība ◆ Radošo industriju attīstīšana ◆ Uzņēmēju un profesionālo/ augstākās izglītības iestāžu sadarbības veicināšana ar mērķi sagatavot speciālistus darbam vietējā tirgū ◆ Uz klientiem orientētu pārvaldes metožu ieviešana ◆ Uzņēmējdarbības vides aktivizēšana – izstāžu, pasākumu, apmācību organizēšana ◆ Skolas aktivizēt dalībai Junior Achievement programmā ◆ Sadarbība ar uzņēmējiem par prakses vietu nodrošināšanu skolēniem un studentiem ◆ Uzņēmumu iesaistīšanās klāsteru un kooperatīvu darbā ◆ Bioloģiskās lauksaimniecības nozares attīstība 	<p>DRAUDI:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Atbalsta trūkums mājražotājiem ◆ Inovāciju finansējuma nepieejamība mazajiem uzņēmumiem ◆ ES finansējuma nepieejamība, zemas atbalsta likmes, liela birokrātija ◆ Birokrātisks projektu, būvniecības, investīciju process ◆ Speciālistu aizplūšana no Cēsu novada ◆ Demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās ◆ Kultūrvēsturisko objektu stāvokļa pasliktināšanās ◆ Tūrisma plūsmas mazināšanās ◆ Izmaiņas nodokļu politikā ◆ Valsts ekonomiskā lejupslīde - pirkjspējas samazināšanās ◆ Nepietiekama IKT izmantošana mazina uzņēmumu konkurētspēju ◆ Struktūrfondu investīciju samazināšanās pašvaldību infrastruktūras sakārtošanai

DABAS VIDE

STIPRĀS PUSES:

- ◆ Dažādu dabas resursu pieejamība (meži, grants, smilts, māls, ūdens u.c.)
- ◆ Augstvērtīgas lauksaimniecībā izmantojamās zemes
- ◆ Resursu aizsardzība un kontrole
- ◆ Pieejamas kompensācijas saimnieciskās darbības aizliegumiem dabas aizsardzības teritorijās
- ◆ Rekreācijas teritorijās izveidota infrastruktūra, kas samazina antropogēno slodzi
- ◆ Pašvaldības iesaiste invazīvo sugu ierobežošanā
- ◆ Daudz ainavisku teritoriju, kas piesaista tūristus
- ◆ Tiek popularizēts beziepakojuma dzīvesveids novadā
- ◆ Atkritumu šķirošanas iespējas apdzīvotās vietās
- ◆ Tiek veikta zivju resursu atjaunošana
- ◆ Iestrādnēs kopienas dārzu izveidē

IESPĒJAS:

- ◆ Digitalizācija - ražošanas procesu optimizēšana resursu taupībai un ietekmes uz vidi samazināšanai
- ◆ Atjaunojamo energoresursu izmantošana, ieviešana publiskajā apbūvē
- ◆ Energoefektivitātes projektu ieviešana
- ◆ Aprites ekonomikas veicināšana
- ◆ Degradēto teritoriju sanācija
- ◆ Videi draudzīgs tūrisms
- ◆ Bioloģiskās lauksaimniecības attīstības iespējas
- ◆ Atkritumu šķirošanas iespēju nodrošināšana lauku teritorijās
- ◆ "zaļās" un "zilās" infrastruktūras nodrošināšana blīvi apdzīvotās teritorijās
- ◆ Pasākumi ilgtspējīgai resursu izmantošanai
- ◆ Ciešāka sadarbība ar zinātniskajām institūcijām un augstskolām, lai veicinātu inovācijas un pētniecību
- ◆ Kompostēšanas iespējas pilsētu teritorijās
- ◆ Dabisko pļavu ieviešana pilsētvidē

VĀJĀS PUSES:

- ◆ Lauksaimniecības zemes efektīvu izmantošanu kavē reljefs
- ◆ Gaujas nacionālā parka ierobežojumi saimnieciskajai darbībai
- ◆ Zema iedzīvotāju aktivitāte invazīvo sugu ierobežošanā
- ◆ Vides piesārņojums ar sadzīves atkritumiem
- ◆ Nav sistemātiskas invazīvo sugu izplatības uzraudzības
- ◆ Iedzīvotājiem nav zināšanu par teritorijā esošajām maz zināmajām invazīvajām sugām un to izplatības ierobežošanu.
- ◆ Piekļuve ūdensobjektiem
- ◆ Pārmērīga pesticīdu izmantošana lauksaimniecībā

DRAUDI:

- ◆ Intensīva teritoriju atmežošana
- ◆ Gaisa kvalitātes pasliktināšanās
- ◆ Meliorācijas sistēmu nolietojums
- ◆ Vides piesārņojums
- ◆ Antropogēnās slodzes palielināšanās
- ◆ Invazīvo sugu nekontrolēta izplatība
- ◆ Globāla mēroga klimata pārmaiņas
- ◆ Lietusūdens infrastruktūras kapacitātes trūkums līdz ar intensīvu nokrišņu daudzuma palielināšanos
- ◆ Ilgi sausuma periodi
- ◆ Lauksaimniecības produkcijas ražības samazināšanās
- ◆ Pārstrādes atkritumu palielināšanās
- ◆ Mazo HES lielais skaits uz novadā esošajām upēm

KULTŪRVIDE UN TŪRISMS

STIPRĀS PUSES:

- ◆ Radošas personības un kultūras nozares profesionāļi - pamats Cēsu novada kā kultūras novada attīstībai (vēsturiski un mūsdienās), aktīvas vietējās kopienas, sabiedrības līdzdalība kultūras procesos
- ◆ Regulāra atbalsta sistēma kultūras iestādēm un organizācijām Cēsu novadam nozīmīgu kultūras projektu īstenošanai
- ◆ Pašvaldības atbalsts privātā sektora iniciatīvām un privātā sektora spēja piesaistīt papildus finansējumu
- ◆ Profesionālas ievirzes kultūrizglītības iestādes
- ◆ Daudzveidīgs kultūras un kultūras tūrisma piedāvājums
- ◆ Elastīgums un spēja pielāgoties mainīgajiem apstākļiem

IESPĒJAS:

- ◆ Cēsu novada kultūras gads - vietējo resursu apzināšana un apvienošana kultūras programmas īstenošanā 2025.gadā
- ◆ Festivālu un lielu kultūras notikumu attīstība visā Cēsu novadā, piedāvājuma dažādība: festivāli ar tūristu piesaisti un mazās formas pasākumi
- ◆ Kultūras piedāvājuma nodrošināšana lauku teritorijā, rūpējoties par kultūras pieejamību, visiem novada iedzīvotājiem
- ◆ Vienotas kultūras pārvaldības izveide, lai veicinātu savstarpējo sadarbību, kopīgu plānošanu, savstarpējo informētību, vienotu atbalsta sistēmu kultūras iestādēm, kā arī kultūras jomas nevalstiskajam sektoram un privātām iniciatīvām (kultūras projektu konkursi) utt.
- ◆ Spēja pielāgoties mainīgajiem apstākļiem kultūras jomā, jaunu formu meklējumi pasākumu piedāvājumā
- ◆ Starptautisku kultūras projektu īstenošana

VĀJĀS PUSES:

- ◆ Novada kultūras pārvaldība - efektīvas koordinācijas, plānošanas un sadarbības trūkums starp novada kultūras iestādēm, to nodaļām un struktūrvienībām, kā arī ar valsts iestādēm un nevalstisko sektoru
- ◆ Ierobežots kultūras pasākumu budžets plašas, kvalitatīvas un daudzveidīgas kultūras programmas nodrošināšanai
- ◆ Maz starptautisku sadarbības projektu
- ◆ Cēsu novada tēla disbalanss: pozitīvais ārējais tēls nav balansā ar iekšējo tēlu
- ◆ Atsevišķās Cēsu novada teritorijās nepietiekama sadarbība ar NVO sektoru
- ◆ Kultūras piedāvājuma pieejamība sociāli neaizsargātajām sabiedrības grupām

DRAUDI:

- ◆ Iespējama politiskā atbalsta samazināšanās kultūrai kā vienai no prioritārajai nozarei novadā
- ◆ Neatbilstoša un nepietiekama kultūras pieejamība novada lauku teritorijā
- ◆ Iedzīvotāju dezinformētība un viltus ziņas
- ◆ Dalībnieku skaita samazināšanās amatiermākslas kolektīvos Covid-19 pandēmijas ietekmē
- ◆ Neapmierinoša kultūras piedāvājuma kvalitāte un pieejamība

IZGLĪTĪBAS VIDE UN PIEEJAMĪBA

STIPRĀS PUSES:

- ◆ Augsti kvalificētu pedagogu pieejamība
- ◆ Izglītības piedāvājuma pieejamība
- ◆ Pedagogu iespēja apmeklēt profesionālās pilnveides kursus
- ◆ Sadarbība ar "Junior Achievement Latvia"
- ◆ Interesu izglītības pieejamība
- ◆ Procentuāli liela daļa no pašvaldības budžeta ikgadēji tiek izlietota izglītības jomas attīstībai

VĀJĀS PUSES:

- ◆ Pedagogu zemā darba samaksa
- ◆ Pedagogu profesijas prestižs
- ◆ Izglītības iestāžu infrastruktūra, materiāltehniskās bāzes pieejamība, kvalitāte
- ◆ Pedagogu novecošanās?
- ◆ PII rindas
- ◆ Zems gados jaunu pedagogu īpatsvars
- ◆ Zemas pedagogu prasmes svešvalodās un kompetence IKT jomā
- ◆ Atbalsta personāla trūkums

<p>IESPĒJAS:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Pašvaldības atbalsts pedagogiem ar dzīves vietas nodrošināšanu ◆ Interesu izglītības un mūziklītības iespēju attīstīšana ◆ ES fondu projektu piesaiste ◆ Mācību procesā izmantot vairāk tehnoloģijas ◆ Pedagogu pieredzes apmaiņas veicināšana ◆ Alternatīvs izglītības iestāžu kvalitātes novērtējums ◆ Izglītības iestāžu tīkla sakārtošana ◆ Sadarbības veicināšana dažādām izglītības iestādēm ◆ Pilsnīvērtīga vecāku iesaiste izglītības procesa veidošanā ◆ Sistemātiska datu apkopošana un analīze par mācību procesu, izglītojamiem, pedagogiem u.c. ◆ Skolēnu autobusu pārvadājumu efektivitātes, pieejamības uzlabošana 	<p>DRAUDI:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Iedzīvotāju skaita samazināšanās, migrācija ◆ Jaundzimušo skaita samazināšanās ◆ Zema pedagogu motivācija jauno mācību metožu ieviešanā ◆ Nevienlīdzīgs atalgojuma līmenis reģionā/valstī vai atalgojuma samazināšanās ◆ Pedagogu pārslodze, izdegšana, motivācijas trūkums ◆ Jauniešu/skolēnu prasmju un koncentrēšanās spējas samazināšanās ◆ Neefektīvi plānoti skolēnu autobusu maršruti ◆ Nav iespēja uzņemt bērnus PII pilsētā ◆ Speciālistu migrācija uz labāk apmaksātām darba vietām
---	---

SOCIĀLĀ VIDE

<p>STIPRĀS PUSES:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Pakalpojumu centru nodrošināšana ◆ Daudzveidīgs pakalpojumu nodrošinājums un īslaicīgā atbalsta pieejamība ◆ "Dažādības harta" - pašvaldības iniciatīva iekļaujošas sabiedrības veidošanā ◆ Preventīvie pasākumi izglītības iestādēs ◆ Pabalstu nodrošināšana ◆ Saglabāts un attīstīts sociālās aprūpes iestāžu tīkls ◆ Sadarbības nodrošināšana ar NVO ◆ Ikgadēji tiek nodrošināts sociālo pakalpojumu izvērtējums, veiktas klientu aptaujas 	<p>VĀJĀS PUSES:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Atbalsta personu trūkums pašvaldības teritorijā un zemais atalgojums ◆ Zems vides pieejamības nodrošinājums publiskajā telpā ◆ Nepietiekošas darba tirgus iespējas sociāli neaizsargātām grupām ◆ Sociālā dzīvojamā fonda trūkums ◆ Nepietiekams finansējums sociālās vides attīstībai ◆ Kvalificētu speciālistu pieejamība ◆ Zems atalgojums speciālistiem ◆ Nepietiekams un neregulārs finansējums biedrībām, kas kavē pakalpojumu attīstību ◆ Nepietiekami atbalsta pasākumi darbiniekiem (psihoterapija, veselības apdrošināšana)
<p>IESPĒJAS:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Sabiedrības izglītošana un sociālās atbildības paaugstināšana ◆ Pakalpojumu centra attīstība visā novadā ◆ Atbalsts sociālai uzņēmējdarbībai ◆ Pašvaldības iesaiste sociālo mājokļu būvniecībā ◆ Vides pieejamības nodrošināšana sabiedriskajās iestādēs un ārtelpā ◆ Finansējuma palielināšana sociālo pakalpojumu uzlabošanai ◆ Papildus finansējuma piesaiste (ES struktūrfondi, ziedotāji) ◆ Informācijas plašāka pieejamība par sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu saņemšanas iespējām ◆ Daudzveidīgu un kvalitatīvu alternatīvo sociālo pakalpojumu (esošo un jaunu) attīstīšana dažādām sociālā riska grupām 	<p>DRAUDI:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Zemi mājāsaimniecības ienākumi ◆ Demogrāfiskās slodzes palielināšanās ◆ Negatīvā sabiedrības attieksme un nespēja būt pieņemoši un iekļaujoši (konservatīvisms) ◆ Bieža speciālistu mainība ◆ Iedzīvotāju nevēšanās pēc palīdzības sociālo problēmu risināšanā ◆ Sociālās aprūpes klientu skaita palielināšanās ◆ Zema vēlme iedzīvotājiem uzlabot savu esošo situāciju ◆ Dzīves līmeņa samazināšanās ◆ Ekonomiskās svārstības ◆ Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita samazināšanās

- ♦ Popularizēt un attīstīt brīvprātīgā darba iespējas
- ♦ Sociālā darba prestiža uzlabošana
- ♦ Privātā sektora iesaiste pakalpojumu nodrošināšanā

- ♦ Darbinieku izdegšana un motivācijas trūkums
- ♦ Pakalpojumu centralizācija
- ♦ Politiskās vadības izmaiņas

SABIEDRĪBAS VESELĪBA

STIPRĀS PUSES:

- ♦ Veselības veicinošu pasākumu nodrošināšana visā novada teritorijā, lai izglītotu iedzīvotājus par sabalansēta uztura, fizisko aktivitāšu nozīmi ikdienā
- ♦ Dažādu sporta un aktīvās atpūtas aktivitāšu pieejamība
- ♦ Pieejami plaša spektra rehabilitācijas pakalpojumi dažādām sabiedrības grupām
- ♦ Sporta skolu un sporta centru pieejamība
- ♦ Preventīvs darbs ar atkarības rašanās iemesliem
- ♦ Esošo feldšerpunktu pieejamību

IESPĒJAS:

- ♦ Pakalpojumu pilnveide un sasniedzamības uzlabošana, ieviestas mobilas brigādes
- ♦ Jaunu nozares speciālistu piesaiste, izveidoti atbalsta mehānismi, lai piesaistītu speciālistus uz dzīvi novadā.
- ♦ Sabiedrības izglītošana par vispārējo, psihisko un reproductīvo veselību
- ♦ Dažādu atkarību pārvarēšanas iespēju aktualizēšana un popularizēšana
- ♦ Apzināt dažādu vecuma grupu vēlmes fizisku aktivitāšu īstenošanai
- ♦ Iedzīvotāju informēšana par infekcijas slimību novēršanas iespējām
- ♦ Apzināt psihoemocionālās labklājības mazināšanās cēloņus
- ♦ Veicināt inovatīvu sabiedrības izglītošanas pieeju dažādās veselības tēmās
- ♦ Medicīnisko iekārtu iegāde un nodrošināšana

VĀJĀS PUSES:

- ♦ Speciālistu trūkums veselības nozarē
- ♦ Iedzīvotāju zemā interese par savu veselību, vakcinēšanos utt.
- ♦ Nepietiekami novērtēta psihiskās/ mentālās veselības nozīme
- ♦ Ilgais gaidīšanas laiks uz izmeklējumiem veselības aprūpes iestādēs
- ♦ Ģimenes ārstu lielā noslodze
- ♦ Veselības pakalpojumu pieejamība
- ♦ Speciālā transporta trūkums nokļūšanai mājās no medicīnas iestādes cilvēkiem ar īpašām vajadzībām/ vientuļniekiem
- ♦ Iedzīvotāju psiholoģiskā barjera, lai vērstos pēc nepieciešamās palīdzības

DRAUDI:

- ♦ Pandēmijas uzliesmojumi
- ♦ Veselības pakalpojumu sadārdzināšanās
- ♦ Fizisko aktivitāšu samazināšanās jauniešu vidū
- ♦ Nespēja nodrošināt jaunos speciālistus ar dzīvesvietu (mājokļu nepieejamība/ neesamība)
- ♦ Konkrētu veselības pakalpojumu nepieejamība novada teritorijā
- ♦ Lauku teritoriju grūtā sasniedzamība NMPD transportam
- ♦ Ekonomiskās situācijas pasliktināšanās, kas aktualizē atkarību rašanās draudus
- ♦ Līdz ar iedzīvotāju vidējā vecuma pieaugumu palielinās slodze veselības pakalpojumu nodrošināšanā

ESOŠĀS SITUĀCIJAS KOPSAVILKUMS

Cēsu novads – jaunizveidots novads, kurā pēc administratīvi teritoriālās reformas apvienoti septiņi novadi – katrs ar savu identitāti un vērtībām, veidojot spēcīgu, bagātu un vienotu novadu laimīgai dzīvei. Teritoriāli Cēsu novads ir atgriezies gandrīz tādā veidolā, kāds tas bija pirms 2009.gada administratīvi teritoriālās reformas, iepriekš no 1940.-2009.gadam pastāvošā kā administratīva iedalījuma vienībai – Cēsu rajonam.

Novada teritorija aizņem 2668,2 km², tajos izvietotas 2 pilsētas – Cēsis un Līgatne, kā arī 21 pagasts – Amatas, Drabešu, Nītaures, Skujenes, Zaubes, Vaives, Jaunpiebalgas, Zosēnu, Līgatnes, Raiskuma, Stalbes, Straupes, Liepas, Mārsnēnu, Priekuļu, Veselavas, Dzērbenes, Inešu, Kaives, Tauresnes un Vecpiebalgas. Administratīvais novada centrs Cēsis atrodas 87 km attālumā no valsts galvaspilsētas Rīgas, 27 km attālumā no nacionālas nozīmes attīstības centra – Valmieras, 30 km no Siguldas. Salīdzinoši ērtā Rīgas sasniedzamība un novietojums ir veiksmīgi priekšnoteikumi, lai Cēsu novads Rīgas aglomerācijas izaugsmes kontekstā nākotnē kļūtu par aizvien pievilcīgāku dzīvesvietu. Novads atrodas stratēģiski ļoti labā vietā – to šķērso trīs svarīgi transporta koridori – valsts nozīmes autoceļi A2 (Rīga – Sigulda-Igaunijas robeža (Veclaicene)) un A3 (Inčukalna – Valmiera – Igaunijas robeža), kā arī dzelzceļa līnija Rīga – Valga un civilās aviācijas lidlauks "Cēsis".

Papildus pievilcību novadam dod īpaši aizsargājamo dabas teritoriju īpatsvars, kas aizņem 27% no teritorijas, tajā skaitā Gaujas nacionālais parks ar skaisto Gaujas upes senleju, iežiem, alām, meža takām. Daudzie ezeri un upes piesaista tūristus un vietējos iedzīvotājus, kas labprāt pavada laiku dabā aktīvi atpūšoties vai baudot mieru un klusumu.

Viena no lielākajām Cēsu pilsētās un novada vērtībām ir kultūrvēsturiskais mantojums, tā spilgtākās lappuses saistāmas ar viduslaikiem, kad Cēsis bija ne tikai rosīga varenās Hanzas tirdzniecības savienības pilsēta, bet 15. un 16. gs. mijā arī visas Livonijas ordeņvalsts administratīvais centrs. Turpmākajos karos pilsēta gan tika vairākkārt pilnībā nopostīta, tomēr par agrāko laiku godību joprojām liecina varenās pilsdrupas un Sv. Jāņa baznīca Cēsis, kā arī Āraišu ordeņa pilsdrupas, Lielstraupes viduslaiku pils un Dzērbenes pilsmuiža, kas uzcelta viduslaiku pils vietā.

Novadā ir kvalitatīvs un plašs kultūras piedāvājums, kas saglabā katras novada teritorijas īpašo un unikālo veidolu, tomēr kopumā teritorijā vērojama vienota izpratne kultūras attīstības jautājumos. Novada teritorijā ir 23 kultūras iestādes (kultūras un tautas nami), 14 brīvdabas estrādes un 25 bibliotēkas un 3 akreditēti muzeji. Iedzīvotāji aktīvi darbojas amatiermākslas kolektīvos – deju

kolektīvi, kori, ansambļi, amatiertheātri, tāpat iespējams apgūt dažādas tradicionālas amatniecības prasmes amatu mājās. Cēsu novadā regulāri uzstājas Latvijā atpazīstami un arī pasaules slavu guvuši mākslinieki, uzstājoties gan Vidzemes koncertzālē "Cēsis", gan citās novada kultūras norises vietās (t.sk. brīvdabas estrādēs).

Cēsu novada iedzīvotājiem ir labas iespējas iegūt dažāda līmeņa un formas izglītību, jo darbojas 25 pirmsskolas izglītības iestādes, 24 vispārējās izglītības iestādes, vairākas profesionālās izglītības iestādes un augstskolu filiāles, kā arī mācību un interešu centri neformālās un mūžizglītības iegūšanai. Ņemot vērā skolu izvietojumu, viens no novada lielākajiem izaicinājumiem ir nodrošināt efektīvu skolēnu pārvadāšanu no dzīves vietas uz mācību iestādi un atpakaļ, tāpat jādomā par jaunu, profesionāli pedagogu piesaisti.

Ņemot vērā novada atrašanās vietu un satiksmes ceļus, ir potenciāls veiksmīgai uzņēmējdarbībai. Uz 01.01.2021. novadā reģistrēti 4564 aktīvi uzņēmumi. Šobrīd aktīvā uzņēmējdarbība lielā mērā balstās uz mežu un lauksaimniecības zemju izmantošanu, pārstrādes rūpniecību, kā arī vairumtirdzniecību un mazumtirdzniecību. Lauksaimniecībā izmantojamo zemju (LIZ) platības veido 91 228 ha jeb 31% no kopējās novada teritorijas, bet meža zemju platība 146 983 ha. Lielākais izaicinājums ir ceļu infrastruktūra, nepieciešams turpināt mērķtiecīgu investīciju ieguldīšanu ceļu kvalitātes uzlabošanai – atjaunošanai, pārbūvei un ikdienas uzturēšanai, jo to kvalitāte ir viens no būtiskākajiem argumentiem, piesaistot uzņēmējus teritorijās ārpus attīstītajām vietām.

Veselības aprūpes pakalpojumus Cēsu novadā nodrošina pašvaldības SIA "Cēsu klīnika", ģimenes ārstu prakses un privātprakses sniedzot dažādus medicīniskus pakalpojumus. SIA "Cēsu klīnika" ir 24 stundu neatliekamās palīdzības lokālā daudzprofilu slimnīca, kura kā patstāvīga kapitālsabiedrība darbojas kopš 2010.gada 1.janvāra, kad tā pārņēma visu labo pieredzi un tradīcijas no pašvaldības aģentūras "Cēsu rajona slimnīca". Notiek preventīvi pasākumi veselības uzlabošanai – tiek īstenoti veselības veicināšanas un slimību profilakses projekti, kuru ietvaros iekļautas fiziskas aktivitātes dažādām mērķauditorijām. Novadā ir plašas iespējas, lai nodarbotos ar fiziskajām aktivitātēm gan profesionālā, gan hobbija līmenī. Par sociālo palīdzību un pakalpojumu nodrošināšanu atbildīgs ir Sociālais dienests, kas izveidots ar mērķi palīdzēt un nodrošināt konsultāciju iespējas iedzīvotājiem. Visā novada teritorijā tiek attīstīts vienmērīgs sociālo pakalpojumu nodrošinājuma tīkls, kas rūpējas par atbilstošu sociālo pakalpojumu un atbalsta veidu sniegšanu dažādām personu grupām.